

ВІСНИК

THE HERALD

-VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно-політичний місячник

З М І С Т

Д-р П. Мірчук — Нікіта промиває мозки західнім політикам	1
Я. Стецько — Ані Москва, ані Пейпінг	3
Обсерватор — В'єтнамська пересторога	5
** — Міряймо сили на завдання	7
М-р. Е. Лозинський — Про внутрішню й зовнішню діяльність ООЧСУ	8
З. Карбович — Ще не пізно	11
Юрій Тис-Крохмалюк — Сучасна воєнна доктрина	13
Д-р Ол. Соколишин — Перші українські друки у Львові	15
Богдан Коринт — Швайцарський військовий журнал про УПА	17
В. Щербій — За брата	18
І. Воднарук — Сатири і байки Самійленка	23
Д-р М. Климишин — Дмитрові Штикалові в далеку путь	25
Леонід Полтава — „Люди такі, як ми”	27
Аркан Пчхи — У поїзді	28
І. В. — 3 днів горя	29
Ікер — Сумне пожнив'я (фейлетон)	32

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

КОЛЯДА НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД 1963

ЧКАГО, ІЛЛ.

По \$ 3.00 — Гарасименко, М. Беник, Вигідний, Пасічняк, Е. В., Р. Смух, Я. Вілик, М. А., Захарків, Шижок, Шиб, Бездзіс, І. М., Миціо, Хомів, Бабики, Микита, Швед.

По \$ 2.00 — Раковський, П. К., М. С., М. С., А. Букачук, Петруняк, нечіткий, Гарасимюк, М. Франків, Г. Павлюк, Вахула, Сенчук, Пронда.

По \$ 1.50 — В. Смерч.

По \$ 1.00 — І. Мисів.

Збіркова листа ч. 255. Збірщик О. Хіч.

По \$ 10.00 — М. Благута, В. Ванжула, Д. Вілоцеркович, Л. Костелина, І. Костелина, Т. Л.

По \$ 5.00 — В. Савчинський, В. Швець, М. Гаврик, М. Головатий, А. Німченко, П. Гуцал, М. Титус, М. Кузмин, д-р Кобилицький.

По \$ 4.00 — Кедала.

По \$ 3.00 — М. Сенік, Ю. Русияк, Я. Заплітний.

По \$ 2.00 — Т. Коваль.

Збіркові листи чч.: 257 і 258. Збірщик В. Дмитраш.

По \$ 10.00 — Козяк, О. Гансьор.

По \$ 5.00 — М. Романишак, В. Вочневич, Лехлюк, І. Лесняк, Левицький, Голубовський, Яцків, Плесканка, М. Сенчишак, Сенчишак, Радяк, Гідчак, Верещак, Лекатор, Регуш, О. Панчишин, І. Воробець, Е. Воробець, О. Хіч, І. Дрогомирецький, А. Мартинюк, Я. Загородний, Р. Винниченко.

По \$ 4.00 — А. Грабас, Луговий, Е. Войтович.

По \$ 3.00 — А. Матвій, Тищенко, П. Такої, О. Шеремета, Крамниця, Кукурудза, Ванкевич, Заяць, Бараник, Михайлишин, М. Вульчак, Маленький, Весоловський, С. Коваль.

По \$ 2.00 — А. Савула, І. Стуїв, І. Семашук, Дерень, Хома, Куцик, Заплітний, Яворський, Буда, Теревський, Богодрак, Павликович, Бегін, Зиновій, Галушка, Джура.

По \$ 1.00 — Шевчик, Вовк, Микитин, Гошко, Попіль, Н. К., Фарчук.

Збіркові листи чч.: 259 і 260. Збірщики: Т. Фірцович і Гулик.

По \$ 10.00 — А. Мороко, Дельта, Панчишин, Г. Горгай.

По \$ 5.00 — М. Дудич, М. Маціканіч, Ір. Корпан, Т. Фірцович, І. Дудич, П. Рарик, Д. Костелина, А. Прокопів, С. Куліш, С. Горожанський, М. Павлик, М. Сливка, І. Максимчук, Пр. Михальцевич, д-р Стефурак, А. Пйонтковська, М. Павликович, К. Гриневич, І. Підбуцький, С. Микуляк, Е. Едерський, І. Юрійчук, Т. Федорович.

По \$ 4.00 — І. Телвак.

По \$ 3.00 — І. Варган, Р. Максимів, П. Борух, П. Боднар, А. Скочялас, С. Томашевський, В. Васюнець, В. Губаль, М. Докторук, М. Василенко, І. Гановський, А. Маціканець, Р. Броско, Ю. Мушинський, І. Марковський, М. Труш, Д. Кінашик.

По \$ 2.00 — І. Фриз, М. Михайлишин, В. Довгай, В. Андрус, В. Щур, В. Павлюк, І. Вагіг, С. Кухар, І. Ткачук, І. Ковалевич, В. Куліш, Г. Кобак, Г. Микитин, І. Сапливий, Т. Коваль, Д. Семенюк, Д. Фенчишин, О. Шкільник, Ч. О., М. Особа, Р. Маркевич, П. Маршалок,

Г. Хомяк, С. Вігун, М. П., В. Цукля, К. Паук, А. Гудік, О. Хамула, В. Огірко, В. Якубак.

По \$ 1.00 — Васьків, Зварич, Леник, Ваньчицький, Бодваренко, Д. К.

Збіркові листи чч.: 261 і 262. Збірщик М. Туркевич.

По \$ 10.00 — Василь Білинський.

По \$ 5.00 — М. Хіч, В. Керичинський, Л. Хома, К. Лісевич, О. Коцелко, П. Білий, І. Лапка, І. Арлінський, І. Шостако, О. Петрів, І. Гут, П. Гірняк, Добровольський, М. Стефанів, І. Іванушко, М. Паращук, І. Дідіо.

По \$ 4.00 — І. Гарвас, Т. Сприц.

По \$ 3.00 — Л. Рихтицький, Савула, Якимів, Д. Васік, Юревич, Левицький, К. Гніда, П. Братейко, В. Бовевич, І. Котала, Р. Щулик, М. Щидло, А. Отрошко, О. Петровський, О. Забитко.

По \$ 2.00 — П. Миціо, І. Дахнівський, М. Боднар, С. Зварич, В. Василь, А. Мельник, В. Сороковський, Г. Шкода, О. Ганкевич, І. Вирбан, Жилавий.

По \$ 1.00 — І. Кортиляк, П. Воленюк, М. Войчук.

Збіркові листи чч.: 264 і 267. Збірщики П. Крутяк і О. Панчишин.

По \$ 10.00 — Я. Конол, Р. Білоус.

По \$ 5.00 — І. Карасейчук, М. Трощук, І. Іванчук, Ф. Криворученко, Р. Вовк, І. Шкодин, С. Шибинський, А. Горкавіц, М. Кикіш, М. Сорока, А. Масловський, д-р Самбірський, д-р Петрина, Т. Ліськович, Мельниченко, П. Яць, Іван.

По \$ 4.00 — М. Береза, Рогач.

По \$ 3.00 — М. Т., Карко, Кульчицький, Нагуляк, О. Сойка, А. С., А. Савка, І. Середа, І. Олійник, М. Вурдяк.

По \$ 2.00 — Педек, В. Хавула, М. Волкомецький, Н. Севіцька, М. Чуман, Дякович, Гойсак, Христинець, Романишин, Куриляк, С. Левицький, В. В., Вульчак.

Збіркові листи чч.: 265 і 266. Збірщики: П. Крутяк і О. Панчишин.

По \$ 10.00 — Бурштинський, Цісовський.

По \$ 6.00 — П. Стахів.

По 5.00 — В. Ворошенко, М. Сарабин, П. Запужляк, Вишиванюк, Кралька, Шиминюк, Д. Максимів, В. Лаврів, Гуміняк, М. Марчук, М. Марчук, А. Козяк, П. Кикіш, В. Явний, Ю. Коваль, М. Тумака, В. Мосяк.

По \$ 4.00 — Р. Проців, Ф. Денега, Яросевич, М. Губчак.

По \$ 3.00 — В. Кикіш, П. Дрозд, І. Клабан, Гуйван, Борислав Б., В. Фігель, М. А., Корній, Шпон, Зарицький, Ільницька, Т. П., Н. Білецький, Я. Куліна, І. Семкович, Климків, О. Федорак, І. Шевчик, В. С.

По \$ 2.00 — Мацік, М. Мандзій, В. Пеняк, П. Г., П. Васенко, А. Ільницький, В. Мельник, І. Коцур, І. Пундяк, Г. Р., Г. Ш., М. Хриницький.

По \$ 1.00 — Р. Кицовський, Мирон О., М. Голоп, В. Баць, Кучеренко, Федюк, Котенко.

Збіркові листи чч.: 268 і 269. Збірщики: Ю. Верещак і В. Вишиванюк.

По \$ 10.00 — М. Васько, Д. Кравець, І. Лоснянович, Д. Гайдук, І. Романюк, П. Петрушевський.

По \$ 7.00 — В. Дуда.

(Продовження на 3-ій стор. обкладинки)

ВІСНИК

У КРУГОВОРТІ СВІТОВИХ ПОДІЙ

Д-р П. Міргук

НІКІТА ПРОМИВАЄ МОЗКИ ЗАХІДНІМ ПОЛІТИКАМ

Під час Корейської війни певна кількість громадян ЗДА дісталася до рук комуністів як воєннополонені. Деякі з них незабаром після того стали виступати з пропагандивними промовами в користь комунізму, а деякі й по закінченні війни відмовилися повертатися до Америки. Їхня постава заскочила американський загаль, а особливо державних провідників. Чому ті воєннополонені так поступили?

В пошукуванні відповіді на це питання „чому?“, сконструйовано теорію „промивання мозків“ комуністами їхніх жертв. Цю теорію прийнято як задовільне wyjaśнення.

Але як саме виглядає таке „промивання мозку“? Якими засобами?

Лікарі запевняють, що жертвам впорскують спеціальні хемікалії, які паралізують волю і роблять жертву слухняним знаряддям у руках „промивача мозку“. Психологи запевняють, що комуністичні спеці роблять це з поміччю психофізичних засобів, ослаблюючи нервову систему зміною гарячої й холодної температури й змушуючи жертву слухати кілька днів і ночей підряд награну на платівці промову, яку жертва згодом автоматично повторює. Інші запевняють, що жертву застрашують репресіями супроти членів її родини так, що залякана до краю вона втрачає спромогу думати критично. Подають ще й інакші спеціальні роз'яснення, як то комуністи змушують свої жертви діяти в користь комуністичного розбишацтва.

Але ніхто не пробував wyjaśнити, якими засобами промивають комуністи мозки, наприклад, американським політикам, що ніколи не були в руках комуністичних катів.

Ефект такого промивання аж надто очевидний для всіх нормальних людей, а наслідки його жажливі своїми розмірами.

„Не рухати внутрішніх справ Росії!“

Бувши „в гостях“ у президента та в Америці взагалі, Нікіта Хрущов заявив з московським нахабством американським політикам та керівникам економічного життя ЗДА: „Ми вас угробимо вашими власними руками!“ Для здійснення цієї погрози він веде в ЗДА широкорозгорнену плянову роботу через своїх агентів, советських кротів, що перебувають для цієї цілі в ЗДА як дипломатичні представники, учасники „культ-обміну“ тощо, через американську комуністичну партію та через советофільських інтелектуалів, що виступають під іменем „пацифістів“, „поступовців“ і т. д., — роботу, скеровану на морально-політичний розклад американського громадянства і творення серед нього атмосфери, сприятливої для досягнення комуністичних цілей. Московсько-комуністична преса поспішно підхоплює всякі зовнішні й внутрішні конфлікти ЗДА, щоб роздмухувати пропаганду в усьому світі проти „американських імперіялістів“. Москва, чим лише може, підтримує кожну країну, що з будь-яких причин заходить у конфлікт із ЗДА.

Здоровий розум каже, що вже хоча б для самооборони американські політики повинні відповідати москалям тим самим: таврувати на кожному кроці московський імперіялізм та піддержувати й підсилювати кожний спротив Москві поневолених нею народів. Тим більше, що стосування Москвою колоніальної політики безоглядного визиску й жорстокого гніту супроти народів Східної та Середньої Європи тим більш очевидне, що визволення народів з-під колоніального гніту повинно бути основним завданням ОН і ЗДА.

Однак, американські чолові політики вперто відкидають саму думку про атакування москов-

ського колоніалізму. В їх opinii поневолення Бельгією, Португалією, Францією чи Англією африканських племен — це „ганьба 20-го століття”, але безмірно важче поневолення Москвою України, Білоруси, Вірменії, Грузії і інших культурних народів — це... „внутрішня справа Росії”. Бо в їх оцінці кількості тисяч занзібарських муринів, що з них не більше, як один на сто вміє писати й читати, є окремою нацією, яка мусить мати власну незалежну державу, але понад сорок-мільйонна українська нація з тисячолітньою культурою — це „традиційна частина російського народу”, яка мусить назавжди залишатися складовою частиною Росії. Тому американські політики словом і ділом допомагають виганяти бельгійців, французів, англійців з Африки й Азії, бо це — „культурна місія” Америки, і в той же час ні ділом, ні словом не допомагають народам Східної та Середньої Європи виганяти з їхніх країн московських гнобителів, носіїв єдиного сьогодні дійсного жорстокого колоніалізму, бо це було б „встряванням Америки у внутрішні справи Росії”!

Хто і якими засобами аж до такої міри промив мозки цим західним політикам? На цю тему не написав ще досі ніякої праці ні один з американських соціологів, лікарів чи хеміків.

Витягають Хрущова з халепи

Комуністична система рабовласництва, що вбиває вільну ініціативу людини і деформує все її життя, довела СРСР до важких провалів також у народньому господарстві. Країна опинилася над пропастю економічної руйни та голоду. У той час, коли — як нахвалявся Хрущов, — СРСР мав догнати й перегнати Америку, дати вброд своїм громадянам харчів та промислових виробів і надвишкою одного й другого засипати світові ринки, в СРСР забракло

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

не то авт, телевізорів чи машин до прання, але й чобіт, штанів і хліба. Довелося Хрущову простягати по-жебрацьки руку до капіталістів з просьбою про допомогу.

Здоровий розум каже, що це критичне положення СРСР, зокрема московсько-комуністичної кліки, як „уряду” СРСР, західній світ повинен з поспіхом використати для того, щоб раз назавжди зліквідувати комуністичну тиранію та московський імперіалізм. Тим часом західні політики кинулися один поперед одного допомагати Хрущову вилізти з халепи, погоджуючись доставити Москві, скільки їм потрібно, хліба, хемічних добрив, машин та сирівців, щоб не допустити до ганебного краху советської системи. Бо хто ж тоді угробить „акул капіталізму” в ЗДА й західноєвропейських країнах, якщо СРСР провалиться і його червоний цар Нікіта пропаде?

Дивлячись на те, як то самі „акули капіталізму”, яких Хрущов збирається угроблювати, заходжуються витягати СРСР з халепи, нормально думаюча людина не може вийти з дива, як це так зумів Нікіта з таким успіхом промити мозки західним політикам!

Самі американці допомагають Хрущову припинити бльокаду Куби

Відмовившись від збройної інтервенції проти комуністичної Куби, американський уряд опрацював і почав здійснювати економічну її бльокаду, яка мала б заломити режим Кастра. Ясно, що суть цієї концепції у строгому стосуванні бльокади, бо припинення бльокади зведе внівець всю концепцію.

І ось ті самі американські політики, які вимагають від Англії, Франції, Еспанії та інших союзників строгого стосування бльокади Куби, добросердечно погоджуються на те, щоб СРСР купував у ЗДА пшеницю і частину її доставляв відразу Кубі. Хрущов навіть не криється з цим своїм трюком, американці бачать добре цю „ловкість рук” Хрущова і... чемно всміхаються.

Одним із дошкульних засобів господарської бльокади Куби мав бути бойкот кубинського цукру. Хрущов, щоб звести внівець американську бльокаду, закуповує кубинський цукор для СРСР, хоч і не потребує його. Тому, що Кастрові бракує валюти, Хрущов платить йому

Я. Стецько

АНІ МОСКВА, АНІ ПЕЙПІНГ

(Кого справді потребує світ?)

Майбутнє не належатиме ні Москві, ні Пейпінгові. Хто з ними в'яжеться, той стеле собі шлях до упадку. Від обох колосів заносить смеродом історичних трупів.

Так звані реальні політики можуть нас повчати, що політика — це здійснювання можливого, передусім дбання за власний національний інтерес. І ще знаємо з історії, що сильні політики і сильні уряди завжди стосували тактику доконаних фактів, не рахуючись і не консультиуючись з урядами інших країн. Ген. де Голь не консультувався ні з Ергардом, ні з Жансоном.

Тож ми й питаємо: який реальний власний інтерес підказав Франції потребу проголосити визнання Пейпінгу? Чи бажання реваншу за Суез, чи бажання торгувати хоч би з чортом, чи охота творити вісь з Пейпінгом проти осі (якщо така колись і появиться) Вашингтон — Москва? Чи не повторюється помилка Заходу,

за цукор готівкою, а американців просить продавати йому пшеницю на борг. І американці погоджуються на це. Нікому з американських політиків і на думку не прийде зажадати від Москви, щоб вона, беручи американську допомогу, відмовилася підтримувати Кастра, або бодай платила Америці за пшеницю готівкою. Тим більше не приходить американським політикам на думку порадити Москві, щоб вона, опинившись в халепі, стримала всяку допомогу Кастрові і переставила ті свої фабрики, які працюють для Куби, на продукування всього того, чого на-гвалт потребують „щасливі громадяни” СССР.

Чим зумів Нікіта аж так успішно промити мозки західнім політикам?

„Ударив мене, але добре, що хоч не гнівається за це”

Недавно один з американських військових літаків у Західній Німеччині під час вправ залетів помилково над терен Східньої Німеччини. Негайно вилетіли російські „істребітелі” і збили той американський літак, при чому згинуло троє американських старшин. Уряд ЗДА запро-

коли то в 1933 році завдяки старанням Літвінова ЗДА визнали СССР і тим врятували Кремль, що був у скрутній ситуації? Чи не повторюється нещаслива лінія із Сталіним проти Гітлера?

Залишаючи на боці всі такі здогади і вияснювання тяжких парадоксів наших днів, вважаємо за потрібне поглянути з іншого боку, з нашого становища, на довгодистансові визначення рушійних сил світового укладу, в якому яснішою стане і роля визвольних рухів, зокрема українського.

Історія ніколи не була учителькою життя. Народи і їх провідні політичні чинники звичайно нехтували історичним досвідом і не робили висновків із помилок минулого або держалися навіть в ґрунтовно змінених умовах старих шаблонів. Хоч історичні події інколи й повторюються, з огляду на зовсім інші сценарії і обставини державні мужі зосереджують увагу не на подібності суті, а на відмінності обставини, і до-

тестував. Але уряд СССР відкинув протест, закидаючи американським летунам шпіонаж. Здавалося, постав серйозний інцидент, бож Америка не може дозволити, щоб москалі стріляли американські літаки, як качок на полюванні, і безкарно вбивали американських летунів. Тим більше, що сталося це не над російською територією, а над територією Східньої Німеччини.

А чим скінчилося? В офіційному американському комунікаті висловлено вдовolenня, що Москва не намагається використовувати цього інциденту проти ЗДА пропагандивно, і що тому уряд ЗДА вважає справу вичерпаною...

Тобто — ударив мене жулік, але добре, що хоч не гнівається за це.

У чому ж причина?

У чому ж причина всього цього? В якихось магічних засобах Хрущова чи в якійсь особливій настанові західніх політиків?

Можливо, що про деяких американських політиків довідаємося багато цікавого в недалекій виборчій кампанії.

пускаються тих самих помилок минулого. Політики-прагматики, тобто ті, що не мають великих візій і перспектив, реагують лише на події дня, намагаючись виграти найближчі вибори обіцянками проминального значення, які здебільша з перспективної точки зору виходять на шкоду даної нації. **А сучасний світ потребує політиків-візіонерів, політиків-ідеологів, політиків націо- і хрестоносців, які звичайно не є популярними, бо ставлять занадто великі вимоги до пересічної людини, ставлять вимоги до нації, а не до населення. А населення дбає лише про задоволення потреб нинішнього дня, тоді як нація — це вчорашнє, сьогоднішнє і завтрашнє.**

Ніхто у французькому парламенті під час першої світової війни не любив Клемансо, а пізніше в британському парламенті Черчилля; де Голь розчарований залишив був після другої світової війни всяке офіційне становище в державі, щоб в тяжку годину нація покликала його, як речника своєї волі. Такого типу людей не видно серед сильних Окциденту. **Популярність серед тих, що прагнуть вигід сьогоднішнього дня, не є тотожна з популярністю у нації. Щоб виграти вибори, говориться про мир і добробут, тому що противник обіцяє те саме, але не ставиться вимог і не вказується на небезпеки, бо можна втратити голоси.**

Спекуляція на московсько-пейпінгському конфлікті дає шанс обіцяти виборцям мир, безпеку, матеріальний добробут, мовляв, Москва найперше мусить розправитися з Пейпінгом. Російську імперію уважається за менш небезпечну, менш агресивну, насичену, а червоний Китай — за непогамованого агресора, голодного вовка, киплячий котел, що кожної хвилини може вибухнути. Отже, бльокувати треба з Москвою проти Пейпінгу, хоч Пейпінг слабший і промислово, і воєнною технікою, і станом освіти населення, і кількістю технічної інтелігенції; та й комуністична його система неорганічна, бо імпортована з Москви.

Порівняння з другої світової війни і її передісторії: Чемберлен ішов назустріч Гітлерові, не сказавши твердого „ні” аж до нападу Гітлера на Польщу, що вможливив йому пакт із Сталіним. Захід ішов у союзі з Москвою проти Гітлера, якого переміг, віддавши водночас усі територіяльні користі перемоги Москві. Цим бльо-

куванням з одною тиранією проти другої Захід завдав шкоди сам собі, а також численним уярмленим Москвою народам, віддавши їх під російське ярмо. Вислідом т. зв. перемоги Заходу і фальшивої політики Трумана та Маршалла була перемога Мао Тсе-тунга в Китаї.

Вашингтон і Лондон повторюють ту саму помилкову політику тепер спробою вигравати московську тиранію проти пейпінгської, уважаючи, знов же помилково, Китай за більшу загрозу, як Росія. А крім того, на пейпінгському конфлікті, хоч він і корениться в національних протиріччях, розгравати можна було б тоді, якби в Китаї при владі був національний уряд, речник волі китайської нації, а не її гнобитель. Комуністичний уряд в Китаї має проти себе народ, і він раніше чи пізніше мусить шукати зговорення з Москвою, щоб вдержатися при владі проти власного народу і, зокрема, щоб не бути розторощеним збоку Заходу. Щойно після перемоги над усім світом могло б дійти до тривалого конфлікту поміж червоним Пейпінгом і Москвою.

Учорашній еретик Тіто виконує сьогодні за американські гроші російську місію в Африці і Латинській Америці. Сучасна світова дійсність нагадує нам епізод з часів т. зв. хрестоносного походу Айзенгавера в Європі, коли він відповів Монтгомері, що його не цікавить жадна „політика”, ані те, де опиняться російські війська, бо для нього найголовніша справа — якнайскорше викінчити Німеччину. Він уважав Сталіна за „доброго дядька Джо”, і прирівняв російських військ у Берліні чи Відні мала для нього більш-менш таке значення, як прирівняв американських, але вже навіть не британських. А проте, де раз стане російський чобіт, там кінець свободі і культурі, і звідтам можна його викинути лише силою.

Який же був вихід із тодішньої ситуації?

Величезна англо-американська потуга з атомовими бомбами була спроможна перемогти обидві тиранії, якщо б була поставила на одночасні, узгіднені національно-визвольні революції-війни уярмлених народів. Цей самий вихід існує й тепер. **Не пактувати і не загравати ні з одною тиранією, але підтримати національно-визвольні революції в російській імперії і на китайському суходолі; перенести національно-визвольні війни з Південного В'єтнаму в Північ-**

В'ЄТНАМСЬКА ПЕРЕСТОРОГА

Старовинна римська засада „історія — це вчителька життя” — має глибокий сенс, коли взяти до уваги трагічні події в Південному В'єтнамі.

Коли українці у вільному світі святкували 45-ті роковини незабутнього Листопадового Зриву, в'єтнамська армія провела успішний переворот і скинула зненавиджену владу родини Нгу, вбивши президента Нго Дінг Дієма і його брата — Нго Дінг Нгу, міністра внутрішніх справ.

Ця стара родина в'єтнамських мандаринів проживала в Ганой, у Північному В'єтнамі. Комуністи спалили живцем найстаршого брата, а решту змусили залишити Ганой. Дружину Нго Дінг Нгу, разом з дітьми, тримали чотири місяці в тюрмі з малою дитиною, аж поки

ний і в Тибет, з Південної Кореї на Північну Корею; уможливити десант військ Чіанг Кай-шека на суходіл; душити господарською бльокадою російську імперію, зірвати з нею всякі взаємини; розпочати в дусі ідей АБН політичну війну, збройно підтримати національно-визвольні рухи, перенести визвольні війни в країни, уярмлені ворогом, будучи рішенням на гарячу війну.

Погрожуючи Заходові атомовою війною, Москва боїться, як вогню, національно-визвольних революцій. При розумній політиці Заходу внутрішній фронт Росії-імперії це її Ахіллесова п'ята. Ключовою проблемою світової політики є поневолені народи. Чим скорше це Захід зрозуміє, тим краще для нього і для всього волелюбного людства.

Цей наш коментар про витворену потягненнями Франції де Голя і поїздкою Р. Кеннеді до Індонезії, а Чу Ен-лая до Африки ситуацію вважали ми доцільним подати саме тепер, не через те, що маємо замишування до політичного „донкіхотства”, але тому, що глибоко переконані в тому, що, які б не були тактичні ходи для даного моменту політиків-прагматиків, розвиток світових подій завжди вертатиметься до підставових принципів, які творять стрижінь цієї статті. Тільки великі речі мають тривалу вартість. Великі візії і великі перспективи є те, на що чекає людство.

французькі війська не визволили її. Пізніше ця католицька родина перенеслася до Сайгону, де Нго Дінг Дієм став незабаром президентом і разом прем'єром. Один із братів, Нго Дієм Тюк, став архиепископом, другий, Нго Дінг Кен, губернатором центрального В'єтнаму, а третій, Нго Дієм Люен, амбасадором у Лондоні. Тому, що президент був нежонатий, першою дамою Південного В'єтнаму стала Нгу, дружина міністра внутрішніх справ Нгу Дієм Нгу. Ціла родина відзначалася антикомуністичним наставленням, але була незвичайно авторитарна, користолюбна, не зносила ніякого спротиву. Зокрема жадобою влади відзначалося подружжя Нгу. Він, як міністер внутрішніх справ, мав під своєю рукою поліцію та окремі військові частини для охорони палацу президента, енергійна, але жорстока мадам Нгу очолювала крайову жіночу організацію і мала навіть свою гвардію з 25.000 уніформованих і озброєних фанатичних дівчат. Батько її був амбасадором в Америці.

Ця багата родина прибрала до своїх рук усю владу у Південному В'єтнамі і виконувала її безоглядно, не рахуючись з населенням. Хоч у В'єтнамі є 70% буддистів, родина Нгу почала переслідувати їх, що викликало загальне обурення. На знак протесту проти переслідувань буддистських монахів і замикань їхніх пагод-святинь, сім монахів спалило себе живцем, облившись бензиною, на головних вулицях Сайгону. Цей небувалий вияв протесту сколихнув совістю цілого світу і викликав голоси обурення і протесту в Об'єднаних Націях.

Однак, ніякі аргументи американського амбасадора та окремих висланців президента Кеннеді не переконали Нго Дінг Дієм, і аж переворот поклав кінець тій диктаторській політиці мандаринської родини Нгу.

Це — дуже повчальна історія, яка ще раз потверджує, що: 1) т. зв. „фамілійна політика” рідко коли веде до добра, 2) кожна неконтрольована влада псує людину.

В історії України „фамілійна політика”, тобто міжусобиці між нашими князями, довела до руїни й упадку нашої княжої державности ще перед нападом татар. (Нові історичні дослідження значно злагіднюють тезу про княжі міжусобиці.)

їхня роля не була аж такою великою — примітка Редакції). За часів козацької державності родинна політика не виправдала себе, бо Юрась Хмельницький не мав ніяких да-них бути гетьманом...

За наших часів „фамілійна політика” не раз виявлялася в деяких наших містах і установах. Не хочу вичисляти їх, однак в одному нашому місті був такий випадок, коли під час загальних зборів одної господарської установи уступаючи управа виставила список кандидатів, що складався майже з самих членів одної, дуже поважної родини. Ця родина, перебравши в свої руки управу, не допустила до виконання наказу нашої начальної команди, — і через те сталася величезна шкода для нашої військової акції. На жаль, цю справу соромливо промовчується в нашій воєнній історії, але ще живуть очевидці та активні учасники тієї жалюгідної події, коли родинне добро взяло верх над загальним...

Друга справа — це відома істина, що влада псує людину, якщо немає над нею сильної контролі. Безкарність веде до злочинів...

Можливо, що родина Нгу була б корисна для своєї країни, якби не стояла на її чолі. Диктаторська влада, без ніякої контролі, штовхає людину по похилій площі корупції, наживи, амбіції, слави, величі, — а це все псує людину, хоч би який вона мала сильний характер.

На початку другої світової війни інж. Олександр Скрипченко видав був брошуру в польській мові „За що Пан Буг карже Польске?” В ній описано моральне загнвання польської верхівки. Видно, що автор знав про це докладно, бо наводив конкретні факти з життя „касти пулковнікуф” з 1-ої бригади польських легіонів, що стали немов преторіянами Пілсудського. З них майже ніхто не жив із законною дружиною, але майже всі мали „лівих жінок”, жирували на „дзядкові” та на „заслугах” своєї родини. Один молодий пілсудчик вибив собі візитівку з титулом „брат пулковніка війск поль-

ських” — і ця візитівка відкривала йому всі двері. Один такий „брат пулковніка” збирав оголошення для неіснуючого легіонового журналу, і всі господарські інституції мусіли давати йому грубі гроші за оголошення, бо інакше могло бути зле. Ніхто не бажав собі „понюхати Берези”...

Не тільки Південний В’єтнам і Польща мала таку „фамілійну політику” без контролі, — не бракувало її і в нас, хоч в меншій мірі.

Недавні криваві події у В’єтнамі, що закінчили неславний період „родинної політики” — спонукують зробити все, щоб ані в сучасному, ані в майбутньому не допустити до такої „фамілійної політики” одної родини, бо вона веде до диктатури, корупції, непотизму, пайдократії та зануку моралі.

Конституційна й ефективна контроля влади законодавчої та судівничої над виконною в демократичних державах унеможлиблює запанування „фамілійної політики”. Та це стосується не тільки до державного життя, але також і до громадського, політичного, культурного, господарського та всякого іншого!

В’єтнамський приклад може послужити нам поважною пересторогою.

Обсерватор

Ясність, обізнаність, але й знеохота характеризують есеї Айкена з обсягу моральної філософії. Есеї є ясні й уникають термінологічних дебат, що звичайно притемнюють більшість англомовних спроб в ділянці філософії, моралі. Вони теж виявляють багатство студій про природу моральності і методи побудови моральної філософії.

(З рецензії Ролянда Теске на книжку Генри Давід Айкена п. н. „Привід і поведінка”, Кнопф, 1962).

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА”! ВИРІВНЮЙТЕ ЗАДОВЖЕННЯ!

МІРЯЙМО СИЛИ НА ЗАВДАННЯ

(З річних нарад ООЧСУ)

(Закінчення)

Як ми вже інформували в попередньому числі, в програмі обох нарад, в Нью Йорку і Детройті, були звідомлення про діяльність Відділів ООЧСУ і їхні проблеми, звіти з праці членів Головної Управи, дискусія над ними і заключне слово голови, мгр. Лозинського, доповідь якого вміщуємо на іншому місці в скороченні. Тут обмежуємося коротким зреферуванням напрямних праці голови і членів Головної Управи.

Голова: Перебування за кордоном взагалі, що дає можливість контактів з різними народами, а зокрема в країні, яка є лідером західного світу, накладає на членів українського визвольного руху обов'язки посиленої праці. Треба бути приготованим на те, що ці обов'язки зростатимуть через загальне збайдужіння нашої еміграції і також внаслідок того факту, що українські політичні середовища з табору УНРади нидіють, а колишні націоналісти з т. зв. двійки остаточно заплуталися в „коекзистенційних маневрах”.

Існує незаперечна потреба поживавлення зовнішньополітичної діяльності, всестороннього посилення нашої видавничої роботи, зокрема, розбудови прес-фонду „Вісника”. Дуже важливо, щоб Відділи ООЧСУ допильнували належного допливу молодшого членства.

Напрявні п. І. Винника, фінансового референта, також відзначалися прозорістю і були наче відповіддю на питання: що ж конкретно робити? За браком місця коротко відзначимо ось таке:

Треба докладно познайомитися з існуючими політичними і суспільними українськими силами, вдосконалювати методи нашої праці, закріплювати наші впливи, довести до того, щоб в кожному скупченні українців виник наш Відділ, почати реалізувати справу створення нашої станиці у Вашингтоні.

За допомогою цифр п. І. Винник вияснив, у котрих Відділах і в котрих ділянках ми фінансово стоїмо добре, а де треба ще попрацювати, зокрема стягнути вкладки, зліквідувати заборгованість за „Вісник” і книжки, бо хоч ми децю заощаджуємо на витратах і хоч дещо збіль-

шили наклад журналу, фінансовий стан вимагає поправи, і кожний член ООЧСУ мусить бути передплатником „Вісника”. Схвалений останньою конвенцією бюджет мусимо виконати.

Доповідач підкреслює слухність завваги з терену про збірки. Ми, — сказав він, — не мали впливу на такий стан, але на майбутнє постараємося внести в цю ділянку більше пляновости. Деякі Відділи розраховувались з Головною Управою на сто відсотків, деякі ще залягають. Загальні збори по Відділах мають відбутися своєчасно, без зволікання. Коротко: всі намічені серйозні завдання виконаємо власними силами тоді, коли послідовно, витривало посилюватимемо працю, організацію і поширимо її мережу, докладемо максимум зусиль до розбудови фінансів.

Головний редактор „Вісника” С. Галамай: Підкреслює ширину зацікавлень поодиноких співробітників журналу і їхню вибачливість за те, що не завжди своєчасно одержують відповіді на свої листи. Головна причина цього в тому, що Редакція не має свого секретаря для переписки з авторами. Теперішнє число сторінок „Вісника” абсолютно замале для матеріялу, що його одержує Редакція. Як видно зі списку статей, надрукованих у журналі протягом останнього року, 13 статей присвячено було світоглядній проблематиці, з політичною тематикою було теж 13, значить більше, ніж одна, на місяць, 10 — на теми загальнополітичні, суспільні і економічні, 19 — з мистецтва, історії, літератури, критики, 7 — з відділу „В окупованій Україні”, 15 — фейлетони, оповідання, нариси і спогади, 10 статей, присвячених справам молоді, 4 — з розділу „У світлі фактів”; крім цього були огляди життя наших громад і праці відділів, поезія, заклики, хроніка, відозви, комунікати і т. д. В групі зовнішньополітичних справ найбільше уваги присвячено вивченню природи нашого головного ворога — московського комунізму, далі присвячувано увагу поборюванню змінюючого „культ-обміну”, коекзистенційної дурійки і східної пропаганди денаціоналізації.

Мгр Е. Лозинський

ПРО ВНУТРІШНЮ Й ЗОВНІШНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ ООЧСУ

(Скорочена доповідь Голови ООЧСУ на річних нарадах)

Як кожний християнин має обов'язок сповідатися, складаючи іспит своєї совісти, так повинні ми також всі складати іспити своєї національної совісти, звітуючи з того, що кожний зробив для визвольної справи, коли не щодня, то бодай з нагоди зборів, конференцій і з'їздів. Позитивами можна радіти, але, по ствердженні браків, треба з посиленою енергією наставляти волю і залучати фізичні та духові сили на досягнення кращих наслідків. Служба Батьківщині важка, невдячна, але невідклична і відповідальна, бо йде про те, бути чи не бути нашій нації.

Боротьба проти неправди не безнадійна, коли по нашому боці слухність і свята правда, коли національно-визвольні ідеї перемагають у світі і прибирають на силі навіть у советській тюрмі народів.

Доконче маємо приєднати більше передплатників і, якщо вважаємо цей орган нашим дзеркалом, то мусимо „продавати його на кожному розі”. В переносному і в буквальному значенні цих слів. Всі побажання, висловлені делегатами, візьмемо до уваги і постараємося їх реалізувати. Не обнижуючи рівня журналу, будемо вмещувати також матеріал, що його читається з самої природи легше. Приблизні теми на найближчі місяці такі:

1. Фальшивий паспорт Росії; 2. Російсько-китайський спір і можлива тактика українських комуністів; 3. Періодичні чистки в Україні; 4. Голод в Україні, як засіб винищення субстанції нації; 5. Наша духовна магістраль, або підвалини культурного процесу; 6. Соціологічні підвалини і історіософічні напрями українського націоналізму; 7. Участь молоді у визвольно-революційному русі; 8. Національно-соціальна революція, як шлях до виборення самостійної держави; 9. Універсальність української ідеї; 10. Трудні або недостатньо з'ясовані питання нашої програми; 11. Економічна база української державності; 12. Від 3-го Великого Збору ОУН по сьогодні; 13. Чи нам по дорозі з де Голлем? 14. Коекзистенційна небезпека; 15. Виникнення України, як революційна зміна геополітичного укладу Східної Європи; 16. АВН, УПА, 30-те червня — різні аспекти; 17. Рим і Женева, як осередки дипломатії; 18. Китай і Україна; 19. Жидівсько-українська співпраця; 20. Позиції польських екзильних груп; 21.

У З'єднаних Державах Америки дуже корисними факторами у визвольно-політичній діяльності еміграційної спільноти є повна свобода, якої немає на Рідних Землях, тут існують можливості широких контактів з представниками народів усіх континентів, нарешті ЗДА мають аспірації бути лідером вільного світу.

У визвольній дії акцентуємо наші завдання в трьох аспектах: внутрішня українська політика, зовнішня українська політика і національно-ідеологічне виховання.

Внутрішня українська політика мусить бути загальнонаціональною, а не груповою, бо визволення України є справою всього українського народу, всіх свідомих патріотів і найширших людських мас.

Маючи перевагу у нашому зорганізованому суспільстві, ми часто-густо з тактичних мотивів

Аргументи проти НТС; 22. В чому помилка „двійкарів” і т. д.

Вказівки члена Головної Управи проф. П. Савчука в справі ведення Народних Університетів, що їх він подав під час нарад, викладено в окремому обіжнику, висланому до Відділів.

У напрямних д-ра Кушніра щодо культурної праці порушено так багато справ, що було б доцільнішим подати їх в окремій статті.

Через брак місця не подаємо всіх голосів у дискусії, що була наскрізь діловою, просякнutoю щиросердечним бажанням допомогти ростові організації і позначеною глибоким і сконкретизованим розумінням проблематики на місцях. На першому місці треба поставити домагання присвятити більше уваги методиці праці, бо ж замало ставити нам перед очі високі цілі, сказав один із дискутантів. Більше уваги зовнішній роботі! — підкреслював другий дискутант. Були вимоги створити фінансову комісію, друкувати в англійській мові книжки про українську культуру (мгр Притуляк).

Загально: наради були успішні, і представники терену просили організувати їх в майбутньому не тільки для Сходу і Заходу, але в більшому числі місць і в коротших відступах часу.

уступаємо, хоч тратимо при цьому на престижі, бо змагаємо до такого укладу відносин у внутрішній українській політиці і такого формування національних сил, які були б найкориснішими для визвольної справи. Наше відношення до інших політичних організацій, партій, угруповань, суспільно-громадських установ та їх програм і політичних концепцій узалежнюємо від їх ідейного ставлення і їх практичного вкладу в справу визвольної боротьби. Вирішальну роль має залучення всіх українських сил у теперішньому чи майбутньому до боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу.

Послідовно ми також стоїмо на становищі, що для успішного ведення зовнішньої української політики реальною потребою є створення єдиного політичного центру, побудованого на засаді співвідношення сил і покликаного до життя шляхом виборів загалом українського суспільства на еміграції, за ініціативою політичних організацій.

Проте, змагання до єдності українського національно-визвольного фронту не мусить виключати здорового суперництва в ідейно-програмовій площині, обстоювання власних політичних концепцій і поширювання їх серед широкого громадянства в протиставленні до інших ідейно-програмових кличів.

На власну, відокремлену політику Організації Визвольного Фронту мусять рішатися тільки у тому випадку, коли інші політичні чинники, всі або деякі з них, не можуть або не хочуть іти найважчим шляхом безкомпромісової політики супроти ворогів української державної незалежності або відступають від неї під різними видами і спонуками, внаслідок світоглядкової еволюції чи навіть заради „лакільства нещасного”. Тоді націоналістичний Визвольний Фронт мусить іти власним шляхом, не оглядаючися на ці чинники, без них і навіть проти них, бо не можна тільки в ім'я механічної єдності, щоб не було поділу в національній спільноті, відступати від національно-визвольної концепції і припиняти боротьбу з окупантом України, ступаючи на шлях тих, що шукать примирення з ворогом всякими мирними, мовляв, „культурними” засобами, включно з лизанням „панських патинків”, або вибирають стан пасивності. У найважчі історичні мо-

менти, навіть загального ідейного банкрутства всіх інших політичних чинників, мусять тримати фронт і високо нести прапор безкомпромісової боротьби з ворогом ті сили, які на те спроможні. На це маємо чимало прикладів в історії нашого народу (Орлик, Шевченко, Коновалець, Чупринка) і чужих народів (Жанна д'Арк, ген. Франко, ген. де Голь).

Через несповна двадцять років, що минули від часу нашого великого ісходу з Рідних Земель, майже в усіх політичних партіях і групах зарисувалися прояви інертності, пасивності, декадентства, космополітизму, нігілізму і матеріалізму.

Міжпартійне середовище Української Національної Ради, яке узалежнює свою діяльність від міжнародньої кон'юнктури, від теперішнього курсу співіснування, втрачає щораз більше базу і цілеспрямованість у своїй політичній діяльності. Крім того, механічне об'єднання прихильників різних світоглядкових систем витворює постійну організаційну і персональну кризу, яка одного дня може закінчитися розвалом Української Національної Ради.

В останніх часах середовище т. зв. двійкарів стало на шлях явної національно-політичної диверсії, спрямованої проти основних засад українського визвольного-революційного руху і устійненого цим рухом відношення до ворогів української державності. Їх сугестії, щоб американський уряд нав'язав дипломатичні зв'язки з урядом УССР, з правного становища належить уважати як заперечення революційних державних органів України, УГВР і її Генерального Секретаріату.

Впрягши в американську коекзистенційну політику, „двійкарі”, ці колишні націоналісти, баламутять опортуністичну частину української спільноти. Пошукуючи кадрів, вони настирливо стараються нав'язати контакти зі студіюючою молоддю і завербувати її на свій бік. Своєю поставою у внутрішній українській політиці середовище колишнього ЗП УГВР сприяє проявам національного цинізму і денационалізації (виступи д-ра Юрія Луцького і ін. на сторінках „Сучасности”), заохочує різних українських авантюристів та аферистів пропагувати московсько-большевицький комунізм серед української еміграційної спільноти та образати її національні почування. Не без впливів

сучасних „реалітетників”, тут і там можна почути голоси, що українська проблема буде розв'язана . . . в Москві.

Годі сподіватися, щоб еміграційні умовини принесли оздоровлення політичним середовищам, які під національним оглядом почали розкладатися. Тож ми мусимо бути приготованими на те, що весь тягар визвольної боротьби спадє на плечі Організацій Визвольного Фронту. Спираючись на власні сили, ми мусимо скріпити й посилити нашу внутрішньоорганізаційну працю санацією мало активних клітин, розбудовою нових клітин у всіх місцях поселення наших людей і новими національно вартісними одиницями, а передусім молодшими кадрами, з яких кращі мають в майбутньому перебрати керівництво визвольною боротьбою.

Добре розв'язані проблеми внутрішньої політики є передумовою і запорукою успіхів у зовнішній політиці.

Український нарід здобуде державу власними силами. Сприятлива міжнародня кон'юнктура може мати дуже корисне значення для розгорнення успішної боротьби поневоленого народу, але — лише допоміжне. Жадна держава не буде боротися тільки за те, щоб здобути державну незалежність поневоленій нації, хіба щоб самій її знов поневолити. Москва з своїм глибоко закоріненим загарбницько-хижацьким інстинктом буде всіми засобами й силами змагатися, щоб Україна залишилася в складі московської імперії, бо по втраті України вона перестане бути імперією. Тому українська самостійна держава може бути здобута тільки шляхом розбиття ССРСР та поділу його на самостійні національні держави в етнографічних межах.

Спираючись на власні сили у боротьбі з московським колосом, потребуємо якнайбільше союзників, однак справжніх і щирих союзників, якими є передусім поневолені і загрожені московським імперіялізмом народи. Цю концепцію прийняв визвольно-революційний рух в Україні, і в 1943 р. на конференції представників поневолених народів засновано АБН. Після закінчення війни концепцію АБН широко популяризував на всіх континентах голова його Центрального Комітету п. Я. Стецько. На жаль, у ЗДА цю концепцію прийняли наші політичні противники з упередженням. Наші ж середовища, хоч визнають концепцію АБН, за мали-

ми винятками, мало приділяють їй уваги на практиці. На місцях бракує відпоручників АП АБН, живий контакт з Централєю АП АБН слабкий, матеріальна піддержка для неї невелика, двадцять роковин цієї організації проминули в ЗДА майже без згадки. Тут і там наші люди ініціюють і переводять акцію відзначення Тижня Поневолених Народів, однак, ця акція далеко не вичерпує концепції АБН.

Можливості розгорнення діяльності АБН у ЗДА колосальні, бо маємо тут численні міжнародні організації і установи, представників різних державних народів, з яких одні ще вчора були поневолені, а інші сьогодні загрожені тим самим московським імперіялізмом, який поневолює Україну. Також маємо вже дійсно щирих приятелів визвольної боротьби поневолених народів, між ними й українського народу, з-посеред американської спільноти.

Для контактів з чужинецькими представниками, акредитованими при Об'єднаних Націях, був затруднений при ГУ ООЧСУ окремих працівників. Недавно той пост зліквідовано з бюджетових причин, і це треба уважати за велику втрату.

Для зв'язків з американськими політиками і державними мужами в Вашингтоні та акредитованими там дипломатичними представниками заходить дуже важлива потреба розбудувати станицю Організацій Визвольного Фронту в столиці ЗДА, по можливості у власнім репрезентативнім приміщенні, що є в нашому пляні.

**

*

В останній світовій війні етично-моральні, світоглядові й ідейно-політичні основи людства зазнали великого удару. Переможцями з війни вийшли сили матеріялістичного світогляду. У нашій еміграційній дійсності питання ідеології викликали демагогічну реакцію. Причин негативного ставлення до ідеології як засадничого питання, належить шукати передусім у бажанні витворити хаос і порожнечу у житті нації. Тому люди, випадково пов'язані з національно-визвольним рухом, або не підносили питання ідеології, або його відкидали. Однак, питання ідеології є і мусить бути основним для ідейно-політичного і революційного руху, що має своєю ціллю політичне визволення поневоленої нації.

3. Карбовиз

ЩЕ НЕ ПІЗНО!

(Вселенський Собор і сподівання воюючих християн)

Найбільшою подією в історії світу є, безсумнівно, народження Ісуса Христа. Через те навкола подій, що відбуваються в Його Церкві — незалежно від різниць поміж християнськими Церквами — зосереджується увага не лише християнського, не лише віруючого, але й невіруючого світу, який зі страху перед наступаючим Христом марно намагається зупинити у стилі диявола, що спокушав Христа, Його переможний похід з підпілля уярмленого світу. Правди не перемогти силам зла і руїни.

Навколо Вселенського Собору Католицької Церкви, який через приявність на ньому в характері обсерваторів і представників інших Церков, став подією в житті всього християнського світу — скупчилось багато надій.

Сподівання Церкви-Мучениці досі не здійснились. Дві сесії, два роки минуло без надання їй належної уваги. А тим часом боротьба проти воюючого безбожництва — найважливіша справа сучасної епохи, не лише Католиць-

кої Церкви. Цієї проблеми всіх проблем не поставлено ще в усій ширині на порядок дня. **Боротьба проти воюючого безбожництва — це найтривкіша спільна база для єдності в дії всіх християнських, і не лише християнських, Церков.** Суть не лише в формальному їх зближенні, не лише в обрядових уподібнюваннях, бо це справа неістотна, а в спільній боротьбі за віру в Бога-Христа. Тому не матимуть тривалого успіху лише зовнішні реформи, коли **дух боротьби** не огорне всі християнські Церкви в єдності за перемогу віри над невірою, Христа над антихристом.

Тепер народ питає не тільки про те, чи українські католицькі єпископи носять такі самі інсигнії своєї влади, як і православні, чи стоїмо чи клячимо ми до св. Причастя, вживаємо чи не вживаємо при тому дзвінків, але про далеко глибші справи, — про суть, про відродження глибинної віри в Христа, про практикування всім життям Христових правд.

Також ідеологія не сміє бути власністю поодиноких людей, що керують рухом, але має бути притаманною кожному його членові, і кожний член мусить відстоювати наші ідейно-політичні позиції та поширювати їх. Саме під таким аспектом редагується орган ООЧСУ „Вісник”.

**
*

Добре поставлена видавнича діяльність є не тільки політичною функцією, що демаскує ворога, інформує своїх і чужинців про Україну та її боротьбу і спростовує викривлювання та фальшування відомостей про Україну її ворогами, але також аналізує минуле, сучасне і майбутнє.

Кожен новий, оригінальний твір, що виходить на еміграції, звертає на себе увагу наших творців духа на Рідних Землях, дає їм стимул і нові аргументи. На високому рівні поставлена видавнича діяльність дає можливість і створює догідну атмосферу для людей мислі і збагачує духовність нації. Видавничо-культурна діяль-

ність — одна з найважливіших функцій нашої національної спільноти.

„Вісник” ООЧСУ появляється регулярно і займає одне з передових місць між українськими журналами. „Бунт має” Хосе Ортеги в перекладі В. Бурггардта на укінченні. „Княжа Русь-Україна і виникнення трьох східнослов'янських націй” проф. М. Чубатого вже друкується. „Акти державности від найглибшої давнини” проф. О. Оглоблин закінчує, „Проблеми державного будівництва” д-ра П. Мірчука на черзі.

Я зупинився лише загальною на основних ділянках суспільно-політичної діяльності нашої організації. Дальше її розгорнення так у централі, як і у Відділах, вимагає невпинної, систематичної праці, жертв і коштів.

Особливий обов'язок у боротьбі за державне визволення України спочиває на нашій організації і на її кожному членові. Тож кожен повинен себе запитати, що корисного робить він для державного визволення України. Ми будемо відповідати перед Україною, її наступними поколіннями і перед історією.

Та Церква вийде переможцем, яка матиме більше аскетів, мучеників, апостолів віри, більше хрестоносців, священнослужителів якої житимуть прикладним життям перших християн, горітимуть ідеєю Христа і Батьківщини, що їй казав Христос служити. Від відродження у щоденному житті гарячої віри, високої моралі, аскетизму, самопосвяти, жертвенности, від здійснювання вимог Христа залежить атрактивна, притягаюча сила Церкви і, кінець-кінцем, єдність усіх християнських Церков. Геройство і мучеництво наших обох Церков у підпіллі притягає всіх щирівірних, справжніх християн Заходу, дає спонуку до відродження, як приклад, як заохота, як бойовий заклик тих, що вмирають, але не здаються...

Центральною справою Собору повинно стати відродження віри Христової перших віків християнства, суворість життя священнослужителів, апостольство на ділі в житті, пориваюча сила віри і суворості моралі.

Наш Митрополит-Ісповідник правильно вивдигнув справу Київського Патріархату, що його собі наша Церква вже давно заслужила. Єпископ Сапиляк правильно зажадав, щоб Собор став на захист переслідуваних і мучених за Христа, щоб засудив Москву, яка уярмлює наші Церкви. Треба сподіватися, що Собор скаже ще своє ваговите слово проти безбожництва, проти переслідування Церкви, проти злочинів народовбивства. Було б дуже зле, якби він не сказав. Можливо, що він хоче сказати це наприкінці, щоб не викурити завчасно „запрошених” Ростовим Ватикану, кардиналом Беа, обсерваторів Алексея. А може ведуться безпросвітні-безнадійні переговори поза кулісами з тиранами у наївній надії на полегші?! Різне можливе, можливе і найбільш дивовижне...

Але не в тому річ, щоб Собор засудив односторонньо Москву. Що це станеться, не сумніваємося, бо як може не статися, коли навіть деякі марксистки засуджують Москву за те саме. Суть у тому, щоб з усіх постанов, з кожного кроку віяло новим духом, духом боротьби проти безбожництва, духом активної допомоги воюючим у підпіллі Церквам, мученикам, переслідуваним, караним за Бога і Батьківщину, щоб віяло духом активного наступу ідеї проти народо- і людовбивців, щоб з Собору промовляв Христос Страшного Суду над злочинцями,

які вимордували голодом на Україні 7 мільйонів людей, які десятки мільйонів винищили в концтаборах, які розпинали єпископів і монахів, священників і вірних, нищили Церкви, поповняли святотатство вбивали дітей і жінок тих, що боролися за незалежність своєї нації і свободу людини.

З Собору повинно віяти духом боротьби проти філістерства, гедонізму, матеріалізму, еґоїзму, релігійного індіферентизму, атеїзму, що розпануються і по цей бік залізної заслони. Він повинен суворо таврувати також і вади вільного суспільства, зокрема невідповідних священнослужителів, а то й архипастирів.

Десятки підпільних радіовисилень з вільного світу повинні промовляти, якщо явні не можуть, проти тиранів за залізну заслону в ім'я Христа зі Страшного Суду, подавати народам надію і закликати їх до боротьби з хрестом в руках. Сотні й тисячі священників, монахів, нових Петрів з Ам'єну повинні голоситися добровільно на бій духа й ідеї з безбожниками, повинні нелегальними шляхами йти в царство антихриста, щоб воювати вірою своєю, словом Божим, безстрашно, як святі Петро і Павло це робили, провіщаючи Страшний Суд над тиранами... **Величні і численні монастирі із сонмами монахів-лицарів Христового слова мають творитися у вільному світі з почину Собору для цієї мети.** Бо відродження не буде, доки місії великої не буде. Сила Христової віри в її експансії, як правди вічної і непомильної. Караючим апелем до сумління повинні бути походи духа, ідеї, віри тисяч проповідників Христових, які показували б велику місію людям і народам у переборенні еґоїзму і гедонізму з променюючим впливом у царство антихриста.

Такого пориву очікує світ від Собору.

Собор із щоденними пресовими комунікатами, з яких нічого суттєвого не лишається в свідомості людей, нагадував би ОН.

Собор має бути таємним консілем, наприкінці якого повинні бути урочисто проголошені великі, оновлюючі людство правди, визначені нові шляхи боротьби проти філістерства, несправедливості і кривди, безбожництва і злочину — в захист уярмлених, праведних, переслідуваних, стверджені відвічні правди Христові в нових, відроджуючих народи і людей, формах. На

Юрій Тис-Крозмалюк

СУЧАСНА ВОЄННА ДОКТРИНА

У минулих часах кожна держава могла мати свою власну стратегічну доктрину, відмінну від доктрин ворожих, нейтральних чи заприятельованих сусідів. Тепер такої можливості немає, бо взаємне пов'язання політичних і військових чинників, а передусім виникнення ядерної зброї довели до того, що всі доктрини втратили свою стійкість. Сьогодні живемо у ситуації, в якій прийнята доктрина втрачає своє значення, ще поки війська достосувалися до неї. Це викликає не тільки непорозуміння між союзниками, але й хаос у теоретичних основах, у продукції зброї й організації військової сили.

Така ситуація не дає ніякої можливості передбачити воєнні успіхи і неуспіхи, втрати і користі з війни. А коли візьмемо під увагу веле-

---

енунціацію Собору чекає увесь світ з нетерпелістю.

Народи потребують великого таїнства, великої містики життя, вони мають досить щоденного обнажування їх з найінтимнішого. „Консілі” безбожників незмінно таємні, „містичні”, чи вони відбуваються в Кремлі, чи в „забороненому місті” Пейпінгу, чи в центральній масонській ложі, Вашингтоні. Вони не хочуть збуденіти...

Велика офензива духа, ідеї, віри в Христа мусить початися найперше з хрестом, а потім з мечем...

Офензива Христа — мужня, фанатична, в ім'я вічних правд, з ризиком для життя за залізну заслону і в цьому світі, підважить до основ ідейні підвалини світу диявола, який врешті буде скинутий у вогонь вічний.

Ми чекаємо на таку офензиву Собору, а не лише на молитви за мир. Найвищою ціллю є не мир, але перемога правди Христової, правди нації нашої на землі, що є теж правдою Бога, бо не може бути в Його пляні, щоб українська нація жила в ярмі безбожників і тиранів, які розпинають наново Христа*).

*) Див. статті на цю саму тему того ж автора в „Шляху Перемоги” і в „Гомоні України” — Наступ Кремлю на Ватикан.

тенські запаси атомової зброї в Америці і СРСР, тоді зрозуміємо, чому досі не вибухла третя світова війна: одні рахуються з повним знищенням людства, інші міркують, що взаємне знищення доведе до такого стану, що перемога не принесе нікому ніякої користі, і тому війна втрачає свій мілітарний, господарський і політичний сенс. В таких умовах ризик війни звеликий.

В історії знаємо випадки, коли великі імперії і культури загибали внаслідок воєн. Лябільний характер миру, в якому ми живемо, не є по суті миром, не є й передишкою поміж війнами. Це — стан виїмковий в історії, і він може тривати довгі роки або закінчиться нагло, хоч би й завтра, вибухом атомової війни. Тому значення готовості до кожночасної небезпеки нині куди більше, як у минулих часах. Доказом цього може служити обрахунок, що від моменту провокації до початку війни, рішеної Президентом США, минає не більше як 15 хвилин.

Стан непевності має ще й інші причини. Може статися, що советська чи американська ракета із атомовою зброєю заблукає поза свою лінію і, поки помилка виясниться, противник почне війну. При теперішніх скоростях ракет такі помилки можливі, а чекати на вияснення — це може бути рівнозначне з програю війни на користь противника.

Іншою причиною непорозуміння з поважними наслідками може бути неточність термінології. У військової і політичної термінології існує багато понять досі не уточнених. Наприклад, „Газет де Люзанн” подає такі „тонкощі” в сучасних стратегічних поняттях засобу відплати: масивний, обмежений, відносно сильний, спадний, степеневий, взаємний, мінімальний. Кожному з нас зрозуміло, що до цих окреслень повинні бути детальні пояснення, щоб не було непорозуміння на просторі нашої планети. А це ж тільки одне стратегічне слово-термін!

Кожна військова доктрина мусить бути достосована до кожночасного технічного ступеня розвитку нових родів зброї. Нині є так, що рядя війни розвиваються і змінюються скоріше, як можуть розвиватися ідеї для творення

стратегічної доктрини. В цьому випадку кожне опізнення викликає негативні наслідки. Наприклад, у той час, коли американці мали монополію на атомову бомбу, Москва без атомової бомби спокійно комунізувала Східню Європу, не зустрічаючи ніякого спротиву з боку ЗДА. У другій світовій війні американці бомбардували ворожі міста без розбору, отже застосували тотальний терор з повітря. Тепер ЗДА проти таких засобів, бо Москва має можливість застосувати їх проти Америки.

У 1954 році Доллес, обстоюючи доктрину масової відплати, не вірив, що Москва може в атомовому зброєнні зрівнятися з Америкою. Навіть коли б Москва рішилася на війну конвенціональною зброєю, Америка мала б відповісти атомовими бомбами. Сьогодні цю стратегію відкинено, бо не має вона вже ніяких підстав.

1958 року американська доктрина, достосована до нових умов, дістала назву „ступеневого відстрашування”. Москві дали зрозуміти, що, в разі воєнної агресії з їх боку, американці відповідатимуть такими самими засобами, не меншими й не більшими, і будуть бомбити не советські міста, а советські військові об’єкти. З цієї доктрини прозирає вже страх перед московською потугою, з того постає пропозиція до ворога вести війну обмеженими засобами, по можливості без ужитку атомових бомб. На це советські військові кола дали зрозуміти, що у випадку війни большевики не обмежаться в бомбардуванні якимись поодинокими цілями, а безоглядно знищать американські міста. З огляду на це від 1960 року ЗДА намагаються забезпечити свою територію скомплікованою системою оборони летунськими силами і атомовими оборонними засобами: в повітрі перебуває постійно 25% летунських сил, атомові підводні човни — в постійному русі, ракети особливого призначення — в постійному поготовті. Але ця доктрина щойно опрацьовується. Так, наприклад, розробляється плян масового знищення атомової потуги ворога, хоч відкрити магазини з советськими бомбами і ракетами на безмежних просторах СРСР — річ надзвичайно тяжка.

Европейські фахівці оцінюють всі ці намагання американців дуже скептично, заявляю-

чи, що наради дипломатів стають чимраз абстрактнішими, тоді як советська загроза зростає цілком реально. Американці виключають у своїх плянуваннях масивну атаку атомовою зброєю, бо вона не має ніякого сенсу. Але європейські фахівці запитують: а що як Москва застосує такі атаки?

Можливо, що починати війну атомовими засобами недоцільно, але нема гарантії, що такої війни не буде. Американська стратегія бере під увагу, що не з початку війни, але пізніше може дійти до того, що зайде потреба відповісти Москві бомбардуванням советських міст, а не тільки військових об’єктів. На таку можливість американці готовляться, магазинуючи атомову зброю. Поза підводними човнами „Поляріс”, американці стараються переконати європейців (НАТО), що, на випадок війни, американська поміч для Європи у людях і матеріялах буде вповні забезпечена звичайними вантажними кораблями. „Наведені в цій справі аргументи ледве чи переконливі”, — пише швайцарський фахівець Гонард.

Постійні вагання у творенні воєнної доктрини Америки викликають почуття непевності в європейських союзників. Виразом цього був виступ де Голя і його рішення створити власну атомову потугу. Тож не дивно, що Франція відкидає нині всякі компроміси в тій справі. Більшість компетентних чинників в Європі вдоволена з постави де Голя, яка змушує покінчити з теоретизуванням і приступити до реального перегляду основних засад воєнної доктрини, закинувши методу співпраці, яка спирається на ставленні європейських держав перед доконаними фактами.

В останніх місяцях американські державні чинники запевняють, що запаси атомової зброї в Америці більші, як советські. Москва запевняє в протилежному. Обидві сторони не подають ніяких доказів на свої твердження. Але це означає, що насичення атомовою зброєю і в тій, і в тій державі максимальне, і не важно, хто має більше, тобто кому після війни залишиться ще не зжитий запас цієї зброї.

Отож, можна твердити, що обидві сторони мають достатньо зброї для знищення противника. Така ситуація зветься „рівновагою теро-

Д-р Ол. Соколишин

ПЕРШІ УКРАЇНСЬКІ ДРУКИ У ЛЬВОВІ

Історія української культури занотувала 1574 року знаменну подію — появу у Львові перших українських друків. Донедавна було нам відомо, що Іван Федорович, спільно із Петром Мстиславцем, розпочали друкувати Львівський Апостол 25-го лютого 1573 року, а успішно закінчили 15-го лютого 1574 р. Книга обіймає 14 нумерованих та 264 нумерованих листків, гарного церковно-слов'янського друку із заставками, гравюрами та кінцівкою (колофон), тобто за старим друкарським звичасм іменем автора, місцем і роком видання.

Найповніший опис цього Львівського Апостола дав нам проф. Ів. Огієнко, нинішній Митрополит УГПЦ в Канаді Іларіон, у розвідці „Перводрукований Львівський Апостол 1574 р.“, вміщеній в Другому Науковому Збірнику УВАН в Нью Йорку (1953 р. стор. 19-45), з численними ілюстраціями та коротким описом в англійській мові. Багато писали про нього й московські царські і пишуть тепер совєтські публіцисти та науковці, перекручуючи прозвище Федоровича на Фьодоров і називають його „первопечатником русских и украинских книг“. Вони намагаються доказати, що друкарство одержала Україна від „старшого брата“ з Москви, і тому, мовляв, московська культура вища від української.

У 1964 р. в ССРСР гучно відзначуватимуть 400-ліття московського друку, який, мовляв, з Москви поширився і на Україну. Якже воно було насправді?

Року 1564 Іван Федорович та Петро Мстиславець надрукували в Москві „Апостол“, за що стягнули на себе підозру, що вони займаються справами нечистої сили. Переписувачі книг, вбачаючи в друкарстві небезпечного конкурента, підбурили темну юрбу, яка спалила

ру”. Але відомо, що чим прецизніше є рівновага, тим вона менше тривала!

Захід не має досі сконкретизованої воєнної доктрини. Страх перед дійсністю, неясність думки і розбіжності в оцінці ситуації — ось що характеризує теперішню військову і політичну ділянку Заходу.

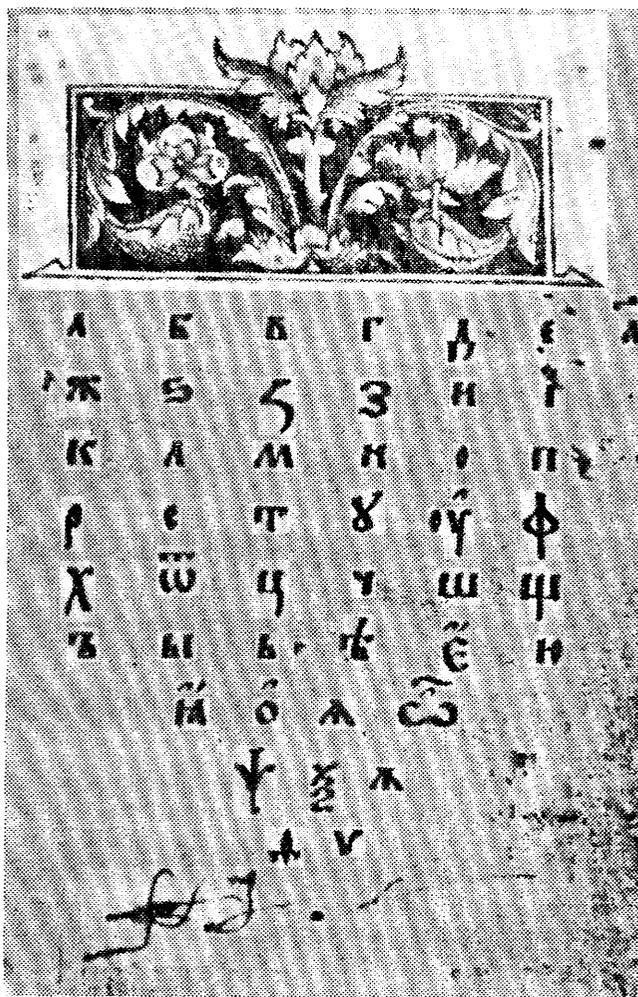
друкарню. Федорович і Мстиславець втекли до Литви, де були більші можливості розвитку друкарської праці.

Починаючи від 1566 р., Іван Федорович працював у Вільні, Гродно, Заблудові, а в 1572 р. прибув до Львова, що був високо розвиненим культурним осередком України, після упадку Києва. Тут, у Львові, Федорович видрукував „Апостол“. Бував він також у Дермані і Острозі, де в 1581 р. надрукував відому Острозьку Біблію. Помер у Львові 6-го грудня 1583 р.

У Львові, крім „Апостола“ видав Іван Федорович „Буквар“, унікальний примірник якого зберігається тепер у бібліотеці Гарвардського Університету в США. Його майстерно описав і в цілості перевидав фотографічним способом у 1955 р. проф. Роман Якобсон. Цей „Буквар“ випадково знайшов московський балетмайстер-емігрант Сергій Дягілев у Римі 1927 року. Помер він 1929 року, і в десяту річницю його

смерти другий московський балетмайстер-емігрант, Сергій Ліфар, написав його біографію, яку в англійському перекладі видано 1940 р. в Нью Йорку. В ній була інформація про „Буквар” Івана Федоровича, надрукований у Львові 1574 р. У 1953 році бібліотека Гарвардського Університету набула його на власність.

Цей перший український буквар, що колись був поширений по цілому слов'янському світі складається з двох частин: азбуки й граматичних правил та текстів для читання, вивчання напам'ять та поучення для дітей та батьків, „Буквар” І. Федоровича був першим підручником навчання мови, і він у значній мірі прислужився до піднесення освіти на Україні.

Про знайдений у Римі примірник „Букваря” Ів. Федоровича згадувалося не раз по обох бо-

ках залізної заслони. Перші згадки про нього зустрічаємо в січні 1959 року в журналі „Українська мова в школі” (Київ, в-во „Радянська Школа”, орган міністерства освіти УРСР), в якому Я. Дашкевич вмістив статтю п. з. „Перший друкований Буквар на Україні”. В цій статті він, між іншим, пише, що першу „азбуку” в Москві видав 1634 року Василь Бурцев, отже „Буквар” Федоровича був виданий раніше. Першу згадку в українській пресі у вільному світі про „Буквар” Федоровича вмістив ред. Б. Кравців у „Свободі” з 17-го січня 1955 р. в статті „Москва і львівська граматики”. Також у „Свободі” з 22-го квітня 1959 р. д-р Любомир Винар вмістив статтю „Львівський буквар Івана Федоровича”.

До речі буде тут пригадати, що друкарство в слов'янському світі розпочалося не в Москві, а в Кракові, де 1364 р. король Казимир Великий на основі декрету папи Урбана V заснував університет, в якому студіювало багато молоді із Східної Європи, зокрема української. Тож року 1491-го Швайпольт Фіоль видрукував у Кракові кирилицею п'ять книг, серед них дві — „Осмогласник” та „Часословець” — з кінцівками, тобто колофонами. В тих колофонах вказано автора, місце і рік видання тих книг.

У Празі 1517 р. д-р Франц Скорина надрукував „Псалтир” та „Руську Біблію” церковнослов'янською мовою. Там же в роках 1517-1519 видрукував він 22 випуски Біблії, а у 1525 р. в Вільні „Апостола”. Ще 1671 р. засновано друкарню в Чернігові, існування якої в тому році московська наука старається заперечити, бо, мовляв, друкарство вперше появилось в Москві.

Ніхто з українських учених не заперечує появу „Апостола” в Москві у 1564 р., однак увесь західний світ знає, що друкарство розпочалося не в Москві, а 1491 р. в Кракові і що друковані там книги в першу чергу призначались для України, а далі для Молдавії, Валахії та Московії.

Тому 390-річчя перших українських кирилических друків — це велике свято української культури, яке нам у вільному світі слід належно відзначити доповідями, виставками та публікаціями.

Дякуємо тим, що приєднали передплатників.
А як Ви?

Вогдан Коринт

ШВАЙЦАРСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ ПРО УПА

У листопаді 1960 року появилася в „Мілітери Ревю“, американському журналі для шкіл при генеральних штабах, стаття Енріке Мартінеза Кодо про УПА. Цю статтю передруковано в різних мовах сім разів, у тому числі в книжці М. Осанка „Модерні партизанські війни“ у незначному скороченні. Недавно вмістив її офіційний пресовий орган НАТО під редакцією ген. Карпентіє.

Те, що ця стаття появилася в такій кількості передруків, вказує, що її фаховість признано в цілому світі і що вона стала вже джерельною працею до питання УПА. За це ми можемо бути тільки вдячні Мартінезові Кодо. Вож, наприклад, у книжці Осанки зібрано кільканадцять авторів, і ні один з них не згадує Української Повстанської Армії, наче на сході Європи діяли тільки советські партизани.

І ось несподівано появляються українські повстанці у статті еспанського автора! Висновок із цього такий, що промовчування дій УПА у світі можна при добрій волі переломити, що можна боротися з фальшуванням, байдуже мимовільним чи свідомим. Але тоді треба врешті-решт усвідомити, що наші праці про визвольні справи України мусять появлятися в чужих мовах, не тільки в українській. Так поступають інші народи, поневолені Москвою. Щоб переконалися в цьому, вистачить поцікавитися цією справою в бібліотеках міст світу. Не можна теж закидати авторам якоїсь злоби проти нас або доцільної спрямованості проти наших політичних інтересів. Не раз на закиди чужинним авторам, що вони неправильно передають українські справи, наші „протестанти“ діставали відповідь, що причиною того був брак відповідної літератури.

Велику вагу для нашої справи має також бібліографія праць про УПА й інші питання української визвольної боротьби, які появляються на сторінках книжок чи періодиків в інших мовах. Цей матеріал має величезне значення.

У липневому числі світового значення військового журналу „Альгемайне Швайцеріше Мілітерцайтшріфт“ знаходимо цікаву нотатку про УПА. Цей місячник подає огляд військових новин з різних держав світу, відділяючи поодинокі питання підрозділовими наголовками. Цей огляд має спільний наголовок „Закордонні війська“.

Отож, у згаданому числі під „Советський Союз“ знаходимо відступ, який не має ніякого піднаголовка. Ось він у перекладі:

„Українську Повстанську Армію (УПА) засновано 14 жовтня 1942 року через об'єднання різних партизанських відділів. Під кінець німецької окупації вона нараховувала коло 200.000 вояків. Тактичною одиницею були сотні. Тільки у виїмкових випадках вводилися курені й полки в бойову дію. Побіч цього існували самостійні місцеві оборонні одиниці по селах і

менших містах. Повстанці носили військові однострої з відзнаками степенів старшинства. Головний командир мав добре зорганізований штаб, і його вишкільна секція видала практичний підручник: підпільної боротьби на 364 сторінки друку.

Під час німецького відступу УПА збирала військові матеріали і вживала їх для актів саботажу проти советської армії. Взимі 1944 р. попав у засідку упівців маршал Советського Союзу Ватутін із своїм почетом і був ранений. 1947 року польський генерал Свєрчевський, який прославився у громадянській війні в Іспанії під псевдом „генерал Вальтер“, упав жертвою тактично видатного нападу упівців. Ця подія стала причиною інтенсивних намагань винищити партизанів. В році 1950-му УПА вирішила перейти з активної боротьби до психологічних акцій, з наміром:

- затримати український підземний рух,
- скріпити волю народу до свободи сміливістю саботажів і збройних наскоків,
- поширити ідею протикомуністичної революції в усіх сателітних державах,
- повідомити вільний світ про свої дії.

УПА ні в якому випадку не є розбита. Вона веде боротьбу далі засобами саботажів і пасивного опору, готова з вибухом третьої світової війни розпочати ново визвольну боротьбу“.

Стаття підписана буквою С.

Можемо бути тільки вдячні невідомому нам авторові за ці його слова.

Французький міністер торгівлі Гіскард д'Естейнґ виїхав до Москви. Саме коли Хрущов плянує підігнати продукцію хемічної промисловости, Франція хоче запропонувати продаж фабрик добрив, штучних прядив та виробництва паперу. Плянується підвищити цю торгівлю до 700 мільйонів франків річно (тепер навіть половини цього не продається). У Росії (точніше з України) Франція купуватиме нафту, приблизно до 3 млн. тонн річно, правдоподібно також дерево і харчові продукти.

(Економіст, 25 січня, ст. 330)

ЧИТАЙТЕ, ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
„ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ“
З ЛОНДОНУ!

В. Щербій

ЗА БРАТА

(Інценізація оповідання „Брат Місько” — Б. Нижанківського)

ЗАСПІВ (*перед піднесенням завіси*): Коли кінчалась остання дія трагедії Срібної Землі, коли ще мадярські гонведи добивали недостріляних січовиків — над всією українською землею пронеслось слово: війна. Багато надій-сподівань вкладав нарід у це слово...

І почався новий період українського одчайдушного змагу. „Моцарствова”, яка впродовж двох десятків років робила „звитяжні” походи на безборонний український народ, завалилась від перших німецьких пострілів. Західня частина України позбулась одного окупанта. З притасним віддыхом очікувала — готувалась. Що далі?

А два дияволи гралися в піжмурки, підписували пакт про ненапад, готуючись пильно: кому з них двох добивати невмирущу націю, кому володіти багатою українською землею.

І в тридцять дев'ятому прийшли в Західню Україну „освободителі”, московські дикі грабіжники. Українські легальні партії розгубились, зникли. На сторожі прав нації залишилась на барикадах єдина політична сила, Організація Українських Націоналістів. Здисципліновані воїни — члени ОУН вже в перших днях нової окупації піднесли зброю проти московської навали.

(*Завіса підноситься*)

(*Кімната Сивухів*)

ГОЛОС: Робітникові Сивухові треба вже готувитись. О десятій починає свою працю на головному львівському дворці. Вже пів до десятої... Синів ще немає. Менший — Марко... От лихо Сивухам! Марко з тими, революціонерами... Старший син — Місько... Він львівський волокита... Алеж син. А часи тепер такі... Старого окупанта, „моцарствова” Польщу замінили „визволителі” — „чубарики” з Тули, з Тамбова, з дикої Москво-Монголії. Визволяють від усього: від харчів, від одягу, годинників... Та де ж вони, сини? На вулицях міста неспокій, стрілянина щоночі... (*Свічка на столі згоріла, погасла, — через відкриті двері з другої кім-*

нати появилася стовп світла. Це дружина Сивуха, Марта, взходить із лямпою).

МАРТА: Погасла?

СИВУХ: Погасла...

МАРТА: Нестало нафти?

СИВУХ: Нестало... „Визволителі”, — ті з Тули, визволяють нас і з нафти...

МАРТА: Тихо... (*надслушує до дверей*). Тепер і стіни вуха мають... Може тобі вечерю подати?... Вже пів до десятої...

СИВУХ: Пів до десятої, кажеш, а я думав, ще не так пізно... І де ж вони? Місько вже другий день десь волочиться, до хати не з'являється. А Марко... Де той смаркатий пропадає? Від раннього ранку не показується... Жовтодзьобе ще таке, а... ет... Бог його знає... Якусь літературу приносить, відносить... А ось учора ввечері, як виходив з хати, револьвер за пазуху заховав...

МАРТА: Та ні, — мовчи... Це так тобі видавалось, може... (*в сторону*). О, Мати Божа, не залишай нас! (*До мужа*). Вони зараз придуть. Вони знають, що ми чекаємо. Я молюся за них...

ГОЛОС: Говорила майже шепотом, думками. Боялась дійсності. Своім люблячим материним серцем відчувала трагедію... Боялась про це говорити вголос, не хотіла вкладати в серце свого доброго мужа, батька її синів, ще більше турбот. Чи мало він їх має? Особливо тепер, коли ця дич зі сходу налетіла сараною на Львів...

СИВУХ: Вони живуть по-своєму... Йдуть своїми шляхами... Місько... Та з цим і говорити не можна. Для нього все, що тепер докруги нас діється, — це каруселя... Думає — війна, то йому лише по місті гуляти... А Марко — ще дитя. Хто йому революцією голову завертає? А з цими жартів немає. Ці „під стінку” і... (*затуляє облизгя рукою, спершися важко на стіл*).

МАРТА: Не говори так, не говори. Вони придуть... Вони знають, що тепер такі неспокійні часи — небезпечно... Місько, можливо, у знайомих ночував... Забарився... А Марко... (*піднесла кінець фартуха до озей*).

— в сторону). О, ви діти мої... Марко ніби говорить... та мовчить, ніби кам'яніє... Про що воно, таке ще молоде, думає? О, Марку! (*Світло освітлює її облизгя — вона нагє в молитовній задумі. В передпокої щось грюкнуло. Марта здригнулась. Сивух піднявся з крісла. Марта підбігла до дверей*). Хто? Місько?! Марко?!..

МІСЬКО (*хитаючись, входить. Спирається об одвірок дверей. Капелюх відсунув на потилицю широким рухом руки*): Полум'яний привіт родичам! Селям алейкюм! Що тут шабас чи?..

МАРТА (*з жахом*): Міську!

МІСЬКО (*підламуєчись в колінах, підійшов до матері, обняв за плєгі*): Не Місько, а — товариш Місько... Цілий, здоровий і трохи... забанячений... Колись були... гм, буржуї... а тепер... ми... пролетарі... Ха-ха-ха! (*Наспівує насмішливо-хрипким голосом „По-встаньте гнані і голодні”...*). Ну і спрагне-ні! Амін!..

МАРТА: Що з тобою? Як ти виглядаєш?

МІСЬКО (*поправляє краватку*): Що, зле? А я гадав: перша кляса!

МАРТА: Кров на лиці?!

МІСЬКО: Кров?

МАРТА: І ніс запух!

МІСЬКО: Ферняк? А то геца...

МАРТА (*розстібує його плащ*): Де ти його так забрудив?

МІСЬКО: Брудний? Але всі гудзики є...

МАРТА: Скидай! Де ти був? Два дні на тебе чекаємо! Дай капелюх.

МІСЬКО (*дав матері плащ, капелюх, обминув її, хитаючись — звалився на крісло*).

СИВУХ (*що стояв увесь час біля стола*): Ну, де ж ти був?

МІСЬКО: Гм... Оглядав „свободу”... Ха-ха-ха!.. Отакий писок має! За місяць сфригає цілий Львів.

СИВУХ: Скажи ж матері, де ти був? З тобою все якась біда!

МІСЬКО: Яка біда? Помилка. На мості виліз якийсь на мене і відразу: „Стой!” Я став, а він до мене ближче. Так я кулаком межі очі, а другою рукою в буфет. Не знаю де подівся. Може розсипався. Якийсь не з нашої парохії. Чубарик з Тули або з якогось іншого города... Ну, а ферняк... то я ним поров по схо-

дах... О, тепер уже знаю, чому я так бальоном злетів згори на долину. Тож треба було віяти, ні, тату?..

СИВУХ: Ти вже не дитина...

МІСЬКО: О, що то, то зіхер!

СИВУХ: Уважай, я тобі кажу!

МІСЬКО: Або я що, літа? Нема страху. Я робочяж...

СИВУХ: Ну, ну, „товариші” не будуть жартувати.

МІСЬКО: Я їх бімбаю!

СИВУХ: Ти подумай про маму...

МІСЬКО: Йой, тату! А Марко ще не прийшов?

СИВУХ: Ні!

МІСЬКО: Йо? Але нині був?

СИВУХ: Був. Мені треба йти до роботи на головний двірець. А ти...

МІСЬКО: Добре, добре, татулю. А мамою не журись. Ми будемо з нею. Ти краще уважай там на себе, бо та нова „власть рабочих”. Ну, то селям алейкюм, татулю. (*Сивух виходить*).

МАРТА (*з кухонних дверей*): Я подам тобі вечерю, Міську.

МІСЬКО: О так! Бараболя і капуста, а ковбасу зжерла „рабоче - крестьянская власть”... (*Повільно схилиє голову*).

МАРТА: А ти не галасуй! Уважай! (*Принесла тарілку, побазила кров на лиці сина, принесла рушник та воду, змиває облизгя Міська*).

МІСЬКО (*нагє сонний*): Тату, а що б то було, якби і цю нову владу трафив дрібненький шлячок, так, як і попередні...

МАРТА (*закриває йому уста рукою*): Заспокійся, сину...

(*Завіса спадає*)

ДРУГА ВІДСЛОНА

(*Перша завіса відкрита*)

МАРКО (*спершись на стовп веранди — здивлений, задуманий*).

ГОЛОС: Сіра, холодна мряка підносилась, рідшала і, наче подертий вельон, звисала над провулками Левандівки, розпливалась по вулицях. Марко втомлено дивився в даль, блукав зором там, де в мряці хрест св. Юра ледве-ледве виднів.

Місто тількищо пробудилось. А, може, й не спало. У старовинному городі Князя Льва знову дика сарана із півночі. Важкі думи пе-

реорали Маркові молоде чоло. Він — часточка свого любого старовинного княжого городу. Пірнув у вир українського революційного життя, щоб боронити свій город від москво-монгольської сарани. І інакше не міг. Одне завдання вже виконав. Пострілом з револьвера убив представника „рабочої влади”. Там в хаті любляча, дорога мама... Очікували його... Що їй сказати?... Вона не допитує... мовчить. Батько, наче тінь, у залізничному плаці... Перетривати... Хто перетриває?... Людолови з півночі почислили години кожному, хто не їх... Як же бути?... Коритись?... Чекати, як вівця, своєї черги?

МАРТА (з дверей): Ти, Марку?

МАРКО: Я, мамо!

МАРТА: Я чекала на тебе...

МАРКО: Я не міг прийти, мамо...

МАРТА: Нічого злого не сталось? Ходи до хати, холодно, ти втомлений.

МАРКО: Трохи втомлений, мамо.

МАРТА: Ліжко твоє постелене. Я дам тобі гарячої кави.

МАРКО: Добре, мамусю, я саме хотів просити... А тато вдома?

МАРТА: Ще не прийшов з праці.

МАРКО: А Місько?

МАРТА: В хаті. Здається, спить.

(Друга завіса відслонюється)

(На кріслі дримає Місько. Марко сідає важко на другому кріслі).

МАРТА (принесла філіжанку кави): Напийся гарячої кави, сину, і йди відпочинь. (Цілує його в голо, відходить).

МАРКО (п'є повільно каву, задумавшись).

МІСЬКО (прокинувшись): А, сервус, братульку! Я дивлюсь і думаю, ти чи не ти? Причвалав, що? (Марко не відповідає). Кавця... Перемерз, га?... Певно, вночі трохи зюзя, що?

МАРКО (поправляється на кріслі, простягає ноги).

МІСЬКО (приклав долоню до вуха): Ти щось сказав?

МАРТА (принесла каву — поставила на столі, до Міська): Ти вже встав?

МІСЬКО: Певно, що встав. Не пізнаєш мене?

МАРТА: Не галасуй, бачиш, що Марко втомлений.

МІСЬКО: Агій на вас! А тут що, санаторія?

Бігме, навіть нема до кого писка отворити.

(Марта, погрозивши Міськові, відходить).

МАРКО (поволі надпив каву): Ну, чого хочеш?

МІСЬКО (вдоволено): Ов, уже відмурувало тебе! Цілую рuci молодшому брацішкові! А я думав, що ти щось на бакер. Ну, як там?

МАРКО: Ти про що?

МІСЬКО: Про політику, а про що? Ти в політиці оплітаний, а я гіпс!

МАРКО: Сам бачиш.

МІСЬКО: Фі! Певно, що бачу.

МАРКО: Більше не знаю.

МІСЬКО: Не шпіляй! Але як ні, то ні. Тоді побалакаймо про знайомих.

МАРКО: Про яких знайомих?

МІСЬКО: Як про яких? Про наших.

МАРКО: Ну?

МІСЬКО: Ти знаєш Шудру?

МАРКО: Знаю.

МІСЬКО: А кулявого Дзигу?

МАРКО: Гм... Знаю, а що?

МІСЬКО (дивиться в облізгя Марка — повільно): Його вже нема!

МАРКО: Нема?

МІСЬКО: О, скапав: па-па і пішов... до Бозі.

МАРКО (відвернувся, нахилився над філіжанкою).

МІСЬКО (випустив клуб диму з папіроси, пильно вдивляється в брата): Сидить собі наш Марко і... ніби нічого... А може Шудра добре не бачив, га? Він має очі, як старий пес. Колись, як міцніше махне головою, — то вони вихляпаються йому на камізельку. Але Шудра говорив... Гм... вчора, ні передучора, що він і Дзига бачили Марка на електривні. Навіть не сказав „сервус”, ніби то не він!... А потім... біда знає, звідки з'явилися два чубарики. Один якийсь великий фіш, з отакими пагонами... Ну, і ті чубарики прямо до Марка. А він — ні сіло, ні пало вистрілив прямо межі сліпи того старшого чубарика, тоді другого... Перший накрився ногами відразу. А кулявий Дзига тоді скрикнув: „дуба!” Шудра перший дер, — о, він швидкий! За ним кульгав Дзига. Та другий чубарик, видно, ще не відвалив був кіти. Тарахнув з нагана і... бідний кулявий Дзига якось так смішно підскочив, затріпотів рука-

ми, як гуска крилами, і... більше його не було... Певно тепер сидить по правиці якогось хіруса десь там близько неба і смоче львівське... Так... такий хірус — кулявий Дзига, все таки пригодився... (*Переніс крило ближче до Марка — вдивляється йому в озі*). Брацішку, ти не знаєш того Марка?..

МАРКО: Відчепись!

МІСЬКО (*гостро*): Марку, ти бачив Дзигу?

МАРКО: Чому питаєш?

МІСЬКО: Питаю — і вже!

МАРКО: Ну, і що?

МІСЬКО: Ти бачив?

МАРКО: Не твоя справа!

МІСЬКО: Ов, ти такий моровий!

МАРКО: Зміни тему!

МІСЬКО: А як ні?

МАРКО (*нахилився до нього, шипучим голосом*): Ти... чув!

МАРТА (*увійшла*): Що сталося? Ви про що?

МІСЬКО: О, має мама!.. Мізинчик дістане медаль...

МАРКО (*відвівся, кризь затиснені уста*): Це не забава, розумієш! (*Повернувся, вийшов*).

МАРТА (*заклопотана, в нерухомій позі*).

МІСЬКО (*зухається в потилицю — думає*): От воно як! А то — геца!

(*Друга і перша завіса спадають*)

ДРУГА ВІДСЛОНА

(*Корзма, вікно, застина прилавка, стіл, гальба пива*)

ГЕРМАН (*корзмар за прилавком*): Ой-йой та война!

МІСЬКО (*споглянув на вікно*): Ту цілу войну маю в старих штанях. Що я маю до страчення? Гузік від старих штанів! Найбільше можуть закатрушити. Ова! Раз родився. А так за фразер не дамся. Гм... товариші... Пес їх драпав! Пфі! Знайшлись „освободителі“! Свобода — свободою, а кримінал — криміналом. Або кримінал не для людей? (*Поглянув на шибу*).

ГЕРМАН: Тс! Ти що? Замкни писок! Тепер нема геци! Найкраще — тріскай вар'ята!

МІСЬКО: Маєш мойра? Ха-ха-ха! Мені то всьо фук! Я їм все можу заспівати: „Заходила у бардак Катюша“... (*Урвав, плюнув на шибу*).

ГЕРМАН: Чого ти нині такий злий? Чи я тому винен, що Гілярко не прийшов?

МІСЬКО: Пильнуй свого інтересу!

ГЕРМАН: Якого мого? От-от відберуть!

МІСЬКО (*іронічно*): Будеш комісаром.

ГЕРМАН: Я!? Ти думаєш, що я міх-мах і вже „товариш“!?

МІСЬКО: То дуй до Палестини!

ГЕРМАН: Як до Палестини? Як?

МІСЬКО: Трохи пішки, трохи швімай — і все!

ГЕРМАН (*нахилиється над столом*): Ти, Міську, щось дуже злий сьогодні. Я тобі хотів щось сказати...

МІСЬКО: Ну?

ГЕРМАН: Як Гілярко не прийшов, то... вже не прийде. Він так сказав. Вже по п'ятій...

МІСЬКО (*презирливо*): Що ще балакав Гілярко?

ГЕРМАН: А що мав балакати? (*Здвигнув плечима*). Дав для тебе цидулку.

МІСЬКО (*стукнув гальбою об стіл*): І допіру тепер даєш?

ГЕРМАН: Ну, або що? Гілярко казав: як не прийду до п'ятої, то дай Міському. От я і дав тобі, чого хочеш? Ти знаєш: я роблю, як мені кажуть — і ша! (*Приклав палець до уст*).

МІСЬКО (*огима перегитав — тоді встав, узяв Германа за плезі, пильно вдивляючись в озі*): Ти це читав?

ГЕРМАН (*переляканий*): Ти... ти що? Не віриш мені? Ой, Міську! Я тобі кажу...

МІСЬКО (*оглянувшись довкруги, відитовхнув Германа*): Гуляй!

ГЕРМАН: Може... тобі щось дати?..

МІСЬКО: Йо!

ГЕРМАН: Ну?

МІСЬКО: Ноги з риби!

ГЕРМАН: З цибулькою?

МІСЬКО: Гуляй, кажу!

ГЕРМАН (*відійшов за прилавок*).

МІСЬКО (*зитає вголос листа*): „Міську! Я був тут по обіді. Як не прийду до п'ятої, то вже не прийду. Будь об одинадцятій годині на шкарпі коло мосту, там, де ті бальки. Уважай на Марка. Сервус, Гілярій“. (*Оглянувся на Германа — тоді*): От смаркач! Брацішок знову щось придумав! (*Поспішно виходить. Герман, покругуючи головою, прицмокує*).

(*Друга завіса спадає*)

(В умовленому місці)

МАРКО (*непомітно з'являється на сцені, в порохівнику, кашкеті*): З кожним днем зустрічаю щораз менше своїх приятелів. А коли кого зустрінеш, тоді в думці питаєш: він ще тут? А „товариші” відбувають на вулицях мітинги за мітингами.

РОМКО (*друг Марка, за дверима*): Марку, вже пів до одинадцятої... Пам'ятаєш: одинадцять п'ятнадцять... точно. Я одержав повідомлення з нашого роя. Все підготоване. Твій відворот по виконанні вже прикритий. Пам'ятай: як тільки уставиш гранати на місця — чимскоріше біжи в напрямі шкарпу, там, де бальки. Щоб тебе не було видно, як полум'я освітить околицю.

МАРКО: Чи... ти знаєш мого брата Міська? Бо ті, що замішались у вчорашню пригоду на Перзенківці, коли я мусів позбутись тієї енкаведівської шишки, це колеги Міська. Один з них кулявий Дзига згинув, рятуючи мене. Я цього не знав... Шудра, теж колега Міська, розказав про це все моєму братові. Подумай, мама в хаті, а він розпаллявся про цю історію... Не знаю, який той Шудра... Чи вмів тримати язик за зубами. Краще просліди.

РОМАН: Перевір, чи все маєш.

МАРКО: Добре. Ось тут п'ять гранат. Знаю, — обережно з ними. Ось великої сили вибуховий матеріал. А ось — новий револьвер. Так, здається, все.

РОМАН: А тепер — хай Бог помагає, Марку. Я певний, що завтра зустрінемося в умовленому місці. Вертайся здоров! До завтра!

(*Завіса спадає*)

ТРЕТЯ ВІДСЛОНА

(*Відслонюється перша завіса*)

(*Головний двірець Львова*)

СИВУХ (*в руках ліхтар. Став. Надслухує. Зауважив постать*): Хто це? (*Підніс ліхтаря*). Ні! Може привиділось... (*Щось зашелестіло*). Що це?! (*Постать промайнула біля нього*). Гей, стій! Хто ти!?! (*Постать зникла*). Боже! Та ні! Не може бути! Ні, ні, це не Марко! Що ж він тут робив би у цю пору? О, Боже, відверни лихо від нас!... Ох, ті молоді... А може це таки Марко... Він так час-то кудись ходить, якусь літературу прино-

сить, відносить... Зброю чистить, переходить... О, Господи, будь з нами!.. (*Хоче йти далі, та враз погув міцну детонацію. Огонь освітив сцену*). Боже, що це? (*Біжить*).

(*Друга завіса відкривається*)

(*Мури біля головного двірця. Сцена освітлена загравою. Біля муру Міська. Кашкет пересунений набакир, в зубах цигарка, в руці пістоля*)

МАРКО (*йдучи відстрілюється. Оглянувся, побачив Міська*): Ти?! Що тут робиш! Втікай щосили звідсіль!

МІСЬКО: О, ні, братуню! Я старший! Чуєш, старший! Ставай мені на плечі! Гуляй на другий бік муру! Там Шудра. Поможє тобі зникнути. Він знає всі закамарки краще, ніж ти. Ми маємо теж свою паку — гуляй! Чуєш кроки? Чубарики!

МАРКО: Ти тут ніякого діла не маєш. Втікай! Там мама сама. А тут десь батько. Може йому допоможеш... Втікай, кажу!

МІСЬКО (*відстрілюється*): Дуба, Марку! Вони вже близько. А ось! (*Стріляє*). Цей уже задер копита! Гуляй, кажу! (*Схоплює Марка, висаджує на мур і підштовхує. Марко зіскозив на другий бік. Місько засвистав умовленим свистом. Чути відгук, — свист із-за муру*).

МІСЬКО (*хоче лізти на мур*).

СИВУХ: Місько? Що ти тут робиш?

МІСЬКО: Тихо! Згасить ліхтар. Стойте як з кадильницею.

СИВУХ: Питаю, що ти тут робиш?

МІСЬКО: Чекаю... на трамвай!

СИВУХ: Не жартуй! Ти не бачив Марка?

МІСЬКО: Бачиш, татулю, які свічки наш Марко запалив? А чубарики кусниками в повітря фрували. От, Марко! Хто сподівався б? А, тату- (*Видитовхує Сивуха*). А, ось маєш! (*Вистрілив*). Тату, втікайте! (*Видитовхує Сивуха за мур*). А-а!.. Ось (*вистрілив три рази підряд, із-за лаштунків стріли. Місько ще раз вистрілив*). Ха-ха-ха! Як смішно заповор ферняком! (*Стріл*). А... а... (*Місько притискає рукою поцілені груди. Хоче стріляти. Не має набоїв. Його ноги поволі згинаються*). О... старенька, о... мамо... Твій Марко... врятований... Він мусить жити... Такі, як він, знають... чого хочуть... (*Спирається лівою рукою на землю. В правій ще ре-*

І. Боднарук

САТИРИ І БАЙКИ САМІЙЛЕНКА

(До 100-ліття з дня народження)

Хоч сатири й байки Володимира Самійленка мають за собою вже півсотні, а то й більше років, вони майже нічого не втратили на своїй актуальності. Отже, наше суспільство в загальному не позбулося ще тих гріхів і хиб, за які бичував його Самійленко. Повні життя і сарказму твори Самійленка, одного з найкращих наших сатириків, так само актуальні й сьогодні.

Зачнемо від найкращої, мабуть, сатири, яка здобула поетові велику славу. Це вірш „На печі”, характеристика „запінного” патріотизму, обмеженого гучними словами, за якими не йдуть діла. Щирий і чистий гумор піднявся тут до справжнього сарказму, коли поет порушує національну хибу, притаманну великій частині українців, зокрема на еміграції. Недурно назвав Самійленко цей вірш „українською патріотичною думою”. Ось уривок з нього:

Хоч пролежав цілий я свій вік на печі,
Але завше я був патріотом, —
За Україну мою чи то вдень, чи вночі,
Моє серце сповнялось клопотом.

*вольвер. Нерухоміє, освітлений загравою, за-
дивлений у небо).*

ГОЛОС (на глі тихих звуків пісні Гріга):

Львівський волокита, Мисько віддав своє життя, щоб врятувати брата-революціонера. Бо такі, як Марко, мусять жити. Мусять вести народ у боротьбі за здійснення ідеалу. Щоб по нашому краю не гуляла чужа, дика сарана, щоб була вільною Україна.

Старий Сивух одержав нагороду з рук москаля за вчинки своїх синів. Його голову прошила куля енкаведиста у підвалі львівської в'язниці.

А матусю-страдницю погнали в ясир, у далекий Сибір... Марка захопив вир боротьби. Організація Українських Націоналістів готовилась зустріти буревії, що клубились над українським горизонтом.

(Звуки пісні набирають на силі)

(Завіса повільно спадає).

Бо та піч — не чужа, українська то піч,
І думки надиха мені рідні;
То мій Луг дорогий, Запорізька то Січ,
Тільки в форми прибралась вигідні.

Іронічний елемент у Самійленкових творах переходить у колючу сатиру особливо тоді, коли він пише про дрібноміщанський підхід його земляків до життя. В таких випадках поет виступає справжнім обличителем громадських галасів, людей, що зраджують Україну, різних москвофілів і тих, що відмовляються працювати для української справи. В цьому відношенні знаменна його сатирична поезія „Патріотична праця”. Ось як виглядає „ідеаліст” у сатирі під тою ж назвою:

Він може написав філіпіку завзяту —
За плату.
Він біди згадує країв усіх нещасних...
Крім власних.
Він пише, як зробить, щоб став багатшим кожний...
Вельможний.
Він хоче, щоб народ із малку міг навчатись...
Вклоняться.
Не вміє він брехати і дурно гроші дерти —
По смерті.

Не втратила своєї актуальності і знаменита сатира „До поета”, що її присвятив Самійленко „всім голодним поетам”. В цій сатирі він картає наше суспільство за байдуже і зневажливе ставлення до письменників і взагалі працівників пера.

Поете, не хвались, чи маєш хліб, чи ні!
Якес нам до того діло?
Весь обов'язок твій — складати нам пісні,
Але не дбать про власне тіло.

А як знесилившись ти ляжеш у труну,
Тоді то нам тяжкі клопоти!
Складати некролог, хвалить твої пісні
Йі твої нескінчені роботи.

Ми будем битися за те, хто ближчий був
До тебе з нас, як жив ти в світі;
Ми будем плакати, що рано полинув
Ти геть од нас у пишнім цвіті.

І слово кожне, яке єси прорік,
Смутить нам буде серце бідне;
І так тужитимем, аж поки нам за рік
Про тебе пам'ять не обридне.

У сатири „Горе поета” домінують ніжність, теплота й лагідність. Тут Самійленко виводить терпіння невизнаного поета такими переконливими словами, що читач теж переймається співчуттям до того поета.

Чи не бачимо влучної характеристики сьогоденної зматеріялізованої доби в таких творах Самійленка, як „Людськість”, де автор каже:

А геній — нащо він для рою комахні?
Нам будуть фабрики кувати ідеали.

Або в такій картині:

Найкращі пориви, гарячі почуття
Розсікли ми ножем холодним міркування
І склали ми собі розмірене життя
Без глибоких думок, без сили поривання.
Немає творчості, поезія в багні
І філософію тепер ми осміяли.

У своїх творах, навіть ліричних і тих, що не мають сатиричного забарвлення, Самійленко виступає як поет-філософ, який дає перевагу громадським мотивам. Він шукає мети життя, вказує на суперечність між величними ідеалами правди та добра і нинішньою дрібноміщанською дійсністю, тужить за недосяжними просторами людської думки (вірш „Орел”), бичує нікчемність суєтного поривання до слави (поема „Геростат”). Ледарство, нікчемність і похливість, дрібна обивательщина й бездушне міщанське життя, занепад широких поривів серед людей і гедонізм знайшли собі в особі Самійленка завзятого ворога. Він засуджував усі наші національні помилки і гріхи, бичував хиби українського життя.

Деякі сатиричні куплети й віршовані фейлетони писав Самійленко під виразним впливом французького поета Беранже. Сюди належать „Возсоединенний галичанин” з рефреном „О, дайте сто рублів слугі всеруської ідеї”, або „Істинно-руські заслуги” з рефреном „Зате так мало в нас небитих і конституції нема”, а також „Ельдорадо” та інші. Всі вони актуальні й нині, коли взяти до уваги новітні форми москвофільства, що забігають наше життя не тільки на Батьківщині, але й на еміграції.

У низці своїх байок і гумористичних приказок Самійленко дав не тільки гарні зразки нашого народного гумору та селянської мудрости, але й сатиру на національні хиби. В байці „Гос-

подар і віл” засуджує він рабську психіку тих українців, що не бажать кращої долі і згідні далі жити в ярмі, вдоволяючись харчами й матеріальними вигодами:

І люди є такі — дурні та ще й уперті:
Родилися в ярмі, в ярмі хотять і вмерти.

Байка „Дим од кадила й дим із кузні” наголошує значення всякої праці, яка, коли корисна, також мила Богові, як і молитва. У байці „Метелик і капуста” бачимо тих наших людей у діяспорі, що під впливом добробуту забули про свій рід і свою землю. Та й в інших байках („Божий приклад”, „Мудрий кравець”, „Невдячний кін””) маємо виразні алюзії до українського життя. В алегорії зображено панування чужинців в Україні (вірш „Сон”).

Назагал Самійленко приховує від нас свої політичні й суспільні переконання. Гідну відповідь дає він тим нашим людям, які хотіли б ущасливити весь світ і розв'язувати міжнародні проблеми, а забувають свої обов'язки супроти рідного народу. Він сказав:

Хай тільки кожний обробить своє невеличке поле,
І зацвіте вся земля цвітом хорошим, рясним,
Кожний працює нехай хоч для рідного тільки народу,
І всі народи землі будуть щасливі тоді.

Цій засаді залишався тонкий і вибагливий сатирик вірним усе своє життя, працюючи пером для рідного народу.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1) Іван Франко — Володимир Самійленко (Літ.-Наук. Вісник, 1907).
- 2) Іван Франко — Володимир Самійленко (Передмова до збірки „Україні”).
- 3) Омелян Огоновський — Історія літератури, ч. 11.
- 4) Комак — Оцінка збірки „З поезій Самійленка” (Зоря, 1891).
- 5) Чайченко — Оцінка тієї збірки (Зоря, 1891).
- 6) Українська Муза, стор. 641-644.
- 7) С. Єфремов — Історія українського письменства, стор. 407-409.
- 8) І. Франко — З останніх десятиліть XIX в. (Літ.-Наук. Вісник, 1901).
- 9) В. Дорошенко — Борці за красу і волю (Л. Н. В., травень, 1922, кн. 1).

ЧИМ ПРИЧИНИЛИСЯ ВИ

ДО ПОШИРЕННЯ

„ВІСНИКА”?

Д-р М. Климишин

ДМИТРОВІ ШТИКАЛОВІ В ДАЛЕКУ ПУТЬ

Від Редакції.

Спогад д-ра М. Климишина про покійного Дмитра Штикала відноситься до тридцятих років, коли наша спільнота була свідком буйного розквіту українського націоналізму. Старше покоління було тоді заскочене і не знаходило відповіді на питання: звідки стільки вибухової сили нагромадилося в рядах студентської, робітничої і селянської молоді? Відповідь на те була проста: між молоддю росли і творчо діяли визначні одиниці, головню з-поміж студентів, які своїм прикладом, організаційним хистом, а надусе твердою вірою захоплювали найширші круги молоді, готової перетворитися в динаміт. Одним із тих людей був, при всій своїй вродженій делікатності, сл. п. Д. Штикало.

Майбутній історик, який досліджуватиме історію студентського руху в Західній Україні 30-их років, дуже легко переконається, що Дмитро Штикало був одною з тих головних дійових осіб, які формували в той час думку українського студентства.

Це був час, коли ідеологія українського націоналізму здобула панівну позицію в нашому народі. Перед тодішніми студентами стояло багато надзвичайно гострих проблем. Наступ комунізму на українство поза межами ССРСР, підпертий політикою НЕП'у в Україні, збирав великі жнива. Збаламучення доходило до того, що багато інтелігентів-радянфілів, обдурених совєтською пропагандою, покидали західні землі й виїздили до „радянської України”. Крім того, буйно цвіли ще тоді такі квіти, як москвофільство старого типу й соціалізм у різних його формах.

З тими усіми прихильниками радянфільства з одного боку і москвофільства або „староруського кацапства” з другого, завзяті бої зводили студенти-націоналісти, проти яких виступала ще й так звана золота молодь, що „боронила свободу студента”. З цими останніми гострі дискусії велися на тему національних жалоб і бойкоту польських монополів. Вони обстоювали думку, що український студент не мусить резигнувати з забави, коли є якась національна жалоба, чи відмовляти собі приємности покурити й випити тільки через те, що з того має прибуток окупант.

Головним центром, де велися ті дискусії, був Український Студентський Дім у Львові, який

можна було в деякій мірі порівняти із Запорозькою Січчю. Тільки що на Січі вправлялися козаки в боях на шаблі, а в Академічному Домі студенти вправлялися володіти словом, щоб і найспритнішого опонента зігнути в козій риг. Найрухливішим під цим оглядом було студентське товариство ім. П. Могили, що його кількратним головою був Роман Паладійчук, а активними членами були Штикало, Старух, Маращук, Тюшка, Сливинський, Волошин, Рудко, Янів, Грицай і ін.

Дискусія в духовому рості людини має велике позитивне значення, бо вона не тільки виробляє бистрість думки й орієнтації, але й змушує дуже солідно працювати над своєю особистою освітою. Для успішного виступу в дискусії, ще в ті часи, треба було мати не абиякий запас знання й уміння ним користуватися.

Мистцем під цим оглядом був Дмитро Штикало. Він узяв на себе дуже важкий обов'язок: працю в так званому легальному секторі студентського життя. Мушу вияснити, що в той час студенти-члени ОУН поділялися на тих, що працювали в конспірації, виконуючи завдання організації, і тих, що виконували завдання, виступаючи прилюдно. Ці останні були більше наражені на переслідування польської поліції, ніж ті, що працювали в підпіллі. Зате, коли вже попадав у руки поліції підпільник, йому куди тяжче було вийти на волю, ніж тому студентові з легального сектору.

Дмитро Штикало вславився як блискучий дискусіант-погромець усяких опортуністів.

Приїжджаючи до Львова, я часто бував в Академічному Домі, що його ми називали „Акад-буда”. Там не раз чув про виступи Д. Штикала в студентських дискусіях. Головню Осип Николишин, з яким я контактувався в підпільній роботі, мені оповідав, як „загинав” Штикало своїх опонентів-противників націоналізму.

Одного разу, коли я приїхав із-за кордону до Львова з підпільною літературою, О. Николишин запропонував мені піти з ним на реферат до студентської їдальні. —Ходім,— заохочував він мене, — я певний, що по рефераті буде дуже

гамірлива дискусія і, може, ти почувеш, як говорить Штикало.

Мені не було вказаним появлятися на прилюдних зборах, щоб якийсь знайомий не звернувся до мене, законспірованого, з „дружніми питаннями” вроді: „Звідки ти тут взявся, чому прихав?” Тому ми, прийшовши на залю, посідали в дальньому кутку й мовчки обсервували те, що там діялося.

Після реферату виступив один, другий, третій дискусант, котрийсь із них похвалив прелегента, а кілька виступили з гострою критикою. На запитання, хто ще хоче виступати, підніс руку Штикало. В цей момент Николишин штурхнув мене рукою в бік і я почув коротке: „Оце він!”

Як тільки Д. Штикало підвівся, більшість присутніх почали бити „браво”. По тім я пізнав, що не тільки мій друг Николишин був ним захоплений. Я думав, що ось зараз почую щось незвичайне, але, замість того, молодий, худий, русявий студент почав спокійним тоном, мов би оповідаючи дітям казку, обходити заторкнену проблему з такого далекого краю, що годі було зорієнтуватися, про що йому йдеться.

„Ов!—подумав я собі. — Щось він сьогодні не в формі”. Але ні! Спокійно й делікатно промовець щораз ближче підходить до справи і кінець-кінцем лагідними словами в пух і прах розгромлює на втіху цілої залі свого противника. Під рясні оплески, кинувши недбало „я думаю, що на цім можу скінчити”, він сідає.

Він мені тоді так сподобався, що я на все життя запам’ятав той його виступ.

Десь через рік після того, хтось ранком гупнув два рази у стіну мого мешкання у Кракові: це був знак, що до мене прийшов хтось із довірених людей. Відчинивши двері, я побачив того самого симпатичного дискусанта, який спокійним тоном привітав мене словами, прийнятими для конспіративних зустрічей.

Виявилося, що Штикало мусить їхати за кордон, і я маю його „перекинути” на чеську сторону.

Це була одна з найприсмішких моїх зустрічей у підпіллі. Я тоді жив із Ярославом Карпинцем, і ми гостили у себе Д. Штикала більше як пів дня, бо потяг відходив до Тешина з Кракова пізно по полудні. За той час у відплату за дружнє прийняття Д. Штикало познайомив нас

із своїм солідним в’язничним досвідом, що його набув за редакторську працю у „Нашому Клич”, найбільшому з усіх тодішніх українських пресових органів. Своїми великими білими плямами, на яких видніло одне тільки слово „skonfiskovano”, промовляв „Наш Клич” до народу, а головно до молоді, багато сильніше, як можна було б промовити найпалкішими словами. Ось через те його, редактора Д. Штикала, польська поліція часто переслідувала і арештувала.

Тоді я від Дмитра Штикала навчився, як має триматися націоналіст, коли попадає у руки поліції. Також розповів він про способи порозуміння з іншими в’язнями при допомозі стукань у стіну, про те, що відповідати на питання слідчих суддів. Як зізнавати на судовому процесі і коли відмовляти зізнань, стосуючи цілковиту мовчанку.*

*) Свого часу велике враження на українську молодь зробило те, що арештовані М. Климишин і Карпинець увесь час завзято в слідстві мовчали, відмовляючись скласти перед слідчим будь-які зізнання. В очах молодих українських патріотів Климишин і Карпинець стали національними героями. Прим. Редакції.

Це була для мене дуже цінна наука, з якої я в пізнішому часі скористав. Тож нехай оці мої слова згадки будуть щиродружньою подякою незабутньому другові.

Надзвичайно складне питання нашої внутрішньої політики майже ніколи не ставилося в нас принципіально. І тут страшенно мститься зрада колективного ідеалу нації. Знайти цей ідеал — не легка річ, і всякі дилетантські експерименти даються тут взнаки, як ніде.

(Донцов)

Організована товпа завжди грала важливу роль в житті народів, але ця роль ніколи не була так дуже актуальною, як це маєть під сугасну пору. Підсвідома акція має, що заступає собою свідому дію одиниць є одною з основних характеристик нинішньої доби.

(Ле-Бон: Психологія товпи).

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!

Леонід Полтава

„ЛЮДИ ТАКІ, ЯК МИ” ...

(В-во „Гомін України”)

„Все йде, все минає...” — писав Тарас Шевченко.

Все йде, все минає і в повісті Олега Лисяка під химерним, незвичним заголовком „Люди такі, як ми”.

Триста сорок сторінок читаємо з непослабною цікавістю. Картина вечірки у Корецьких за кордоном, де мають читати п'єсу (що і є змістом усього твору), картина вечірки ще вдома, на рідній землі, у Курганських, де хтось невідомий хотів видати Гестапо бойовика ОУН Мариняка; картина праці підпільної радіовисильні УПА з її героями — українцями, французом, лікарем-жидом; а потім — „Атайді от решоткі, заключонная!” аж десь у глухих заметах Сибіру... Все йде, все минає...

Не минає лише одне: „Запам'ятаю, тату”. Ці слова належать хлопчині. І сказані вони серед безмежного колгоспного поля, біля дерева з дуплом, у якому схована зброя. Оце „запам'ятаю, тату”, — звучить мов клятва: молоде покоління українців обіцяє старшим не забути, де лежить зброя для боротьби за незалежну українську державу, за вільну людину. І не лише по той бік. Тут, далеко за океаном, також відбувається подібна розмова в емігрантів з України, Корецьких. Тут юнак Мирон, американський громадянин, учень американської школи, співає, разом з дорослими, відому повстанську пісню „Соловейку, рідний брате, виклич мені дівча з хати”... Хлопці — діти Корецьких, діти політичних емігрантів, кажуть про пісню: „Звідки ми знаємо? З табору знаємо. З тамтого року. Ті „гаї” з Нью-Йорку співали”... А далі юнаки співають пісню, що її склав стрілець УПА Пилявий. Нескладна, але щира й велика пісня, що виховує і закликає:

„Стріляти умієм, вчив батько,
Гранати умієм кидать,
За волю боротись будемо,
За волю не страшно вмирать”.

Склав цю пісню стрілець Пилявий... Схоплений емведистами, відсидів він багато років у Сибіру. Повернувся з надірваним здоров'ям. Показав синкові в дуплі свій прихований скарб, модерні гайдамацькі свячені ножі. — „Чорна

півка, дерев'яне ложе і приклад, широкий диск. Очі малого світять, світить сталь автомата. — „Запам'ятаєш? — Запам'ятаю. Не забуду, тату!”

Незабаром по тій розмові емведисти вдруге забрали Пилявого, і цього разу вже назавжди. Але ідея отого звичайного, сірого стрільця України не вмерла, її несе в грудях син, молодь.

Аж з Іркутську в Сибіру приходить до Америки лист від українки Зірки. Аж на другому кінці світу бодай листовно зустрічаються друзі. Трагічні зустрічі, важке життя за плечима мільйонів. Але наснажує знову й знову українська незнищима стихія. Вона впливає навіть тут, за океаном, на значну частину нашої молоді. Тому в післямові до повісті З. Тарнавський писав: „Ми цілком переконані і віримо глибоко в те, що люди із Лисякової повісті „Люди такі, як ми”, власне, знайдуть спільну мову із нами, людьми звичайними, що творять український масив”.

Ми не можемо вважати вдалим один із творчих засобів письменника, а саме, коли він, на початку більшості розділів, нашвидку знайомить нас із біографіями того чи іншого героя твору. Таке знайомство занадто побіжне, і тому пам'ять не зберігає його довго. Зате ми відзначаємо, як значне творче досягнення Олега Лисяка, його вміння аналізувати психічний стан героїв, тримати читача в напруженні й там, де на те начебто немає даних; уміння в діалогах передати душевний стан людини, як ось, наприклад: — „Ходи в стодолу, Руслане. Завтра теж буде день. — Буде? — чути голос француза”... Це — розмова в частині УПА напередодні бою, в якому загинув і Головний Командир, — мається на увазі чи не генерала Тараса Чупринку.

Коли б архітектурі повісті надати більшої стрункості, твір виграв би ще більше. Та й в такій формі, як створив її автор, „Люди такі, як ми” читається з неослабленою цікавістю. Ця книжка багато може дати для пізнання подій нашого часу, додає наснаги й віри в нашу національну перемогу, без огляду на те, що так

Аркан Пгжи

У ПОЇЗДІ

(З пародій на подорожні репортажі
в наших часописах)

У поїзді, яким ми їдемо, цілком вигідно. Сидження м'які, на вікнах завіски, столики, туалета... Поїзд мчить безшумно, наче він коліс не має. Наче ми не їдемо, а сидимо на місці, хоч вагони пробігають майже зі швидкістю верблюдів. Коли ми їдемо завидна, вдень, увесь час дивимося крізь вікно й милуємося краєвидами цієї чудесної землі: он велика зелена долина, що поросла травою, а он ні висока, ні мала гірка, на якій лежить велика каменюка, мабуть, історичного значення; а он пасуться р'ябі корови, обганяючи хвостами мух... Чудесний край!

Коли ж надходить вечір, ми засвічуємо світло, засуваємо на вікнах завіси, їмо, що хто має, п'ємо, що в кого є, їдемо до туалети, а потім починаємо з сусідами розмову. О, як це чудово порозмовляти з незнайомцями й пізнати чужих людей і чужі країни!

— Ви здалека?

— Здалека...

— Гм. Ми теж здалека.

— А про Україну ви щось чули?

— Аякже ж, аякже, чули! В Україні Хрущов народився...

багато жертв, так багато безіменних могил на шляху нашої нації,

Ред. В. Давиденко, мистець М. Левицький прикладно співпрацювали з автором; портрет О. Лисяка роботи П. Андрусева — виразний, він допомагає пізнати письменника і, таким чином, краще вжитися в його твір. Особливої уваги заслуговує обкладинка М. Левицького — докраю рельєфна й багатомовна: немов у кінокадрах чи ще більше — на екранах телевізії бачимо вгорі і внизу тих же самих людей: до другої світової війни і по ній. Змінився одяг, змінились зачіски, немало змінилося в душах тих людей на закордоннях, але головне залишилось, живе й житиме. Головне — не в грубому трактуванні героїзму української людини, а в її найчутливішій частині душі, ім'я якій — Україна. У тих душах, що йдуть воскресній зорі назустріч.

Ця відповідь спочатку кидає нас в шал, але ми потроху вгамовуємося й починаємо доводити чужинецьким анальфабетам, що Україна — це країна пшениці, сала, молока, м'яса і яєць...

— Цього і в нас подостатку.

— А ви ж з якої країни?

— З Нового Світу. Чули про такий?

— Аякже ж, аякже... Та звичайно ж чули. Це країна, де кілька років тому диктатор Перрон управляв?

— Та ні, Новий Світ — це Америка, де Вашингтон, Труман... Хіба ж не знаєте?

— Ах, чули, чули про таку країну. Чудесний, багатий край — Америка!

Наша задушевна, ділова й корисна розмова, на жаль, уривається. Бо наш поїзд підходить до двірця. Яке це щастя — побувати в цьому місті, про яке нам так багато оповідали.

На превеликий жаль, ми були так змучені дорогою, що другого дня спали, як убиті, а на ніч виїхали в дальшу подорож. Тепер ми їдемо країною озер, річок, ставків. Так багато води кругом нас, і така вода синя-синя, як небо. Не знаємо, на що крізь вікна вагонів і дивитися: на воду чи на небо. Шкода, що перед нами в купе цим разом сидів якийсь тип, що всю дорогу спав і хропів, як бегемот. Через те ми не могли намілуватися довколишньою природою, і майже весь час мусіли стояти в коридорі, тримаючись один за одного, щоб не попадати...

Той подорожник-хропун зіпсував нам увесь настрій, але ми задоволені з своєї подорожі, бо вперше у своєму житті почули, що людина може так хропоти...

Не за добрі наміри, не за лігеллу любов і не за терпіння зсилає нагороду Вігна Справедливість якійсь справі, спільноті чи одиницям. Кожна справа, що може перемогти, мусить мати своїх нехитливих у вірі оборонців і апостолів, подвижників, мугеників і героїв.

(Д. Д о н ц о в)

I. Б.

3 ДНІВ ГОРЯ Й НЕДОЛІ НАШИХ БРАТІВ У БРАЗИЛІЇ

Першим нашим поселенцям у Бразилії довелося пережити багато горя. Про це ще сьогодні розказують з жахом найстарші наші люди. Часто у величній нашій церкві в Прудентополі, до якої з'їжджаються з далеких колоній наші поселенці, можна бачити згорблені постаті стареньких дідусів і бабусь, що на їх обличчях відбилосся безмежне горе перших років перебування в напівдикій ще тоді країні.

Вже самий їх виїзд із рідної землі був для них великою трагедією, що її так гарно описав І. Франко у своєму вірші „До Бразилії“:

Коли почуєш, як в тиші нічний
Залізним шляхом стугонять вагони,
А в них гуде, шумить, пищить, мов рій,
Дитячий плач, жіночі скорбні стони,
Важке зідхання і гіркий проклин,
Тужливий спів, дівочі дисканти,
То не питай: Сей поїзд — відки він?
Кого везе? Куди? Кому вздогін?

Се емігранти.

Коли побачиш на пероні десь
Людей мов оселедців тих набито,
Жінок худих, блідих, аж серце рвесь,
Зів'ялих, мов побите градом жито,
Мужчин понурих і дітей дрібних,
І купою брудні, старії фанти
Навалені під ними і при них,
На лицях слід терпінь, надій марних —
Се емігранти.

Багато вмирало їх уже на кораблі, багато вигинуло в еміграційних бараках, у яких на початку довелося жити. А потім гинули від пошестей і від індіан-бугрів, як це було, наприклад, на колоніях Моєма, Коста Карвальо та Ірасема. Кажуть, що загинуло там до 7 тисяч людей.

Д-р Лука Мишуга у статті „Американська Україна“, друкованій свого часу в „Свободі“, цитує листа, що його писав із Бразилії о. Кизима: „Вже наші колоністи починають по гіркій біді приходити до себе. Дочекалися потрохи кукурудзи й гарної фасолі — і все. Але вже з голоду не будуть гинути, як гинули. Багато, дуже багато наших людей вигинуло, а що дітей пропало в руках бразилійців, то один Бог знає! Тати й мами продавали свої діти за кілька мільреїсів або за трохи муки, а що жі-

нок і дівчат пішло на злу дорогу, то не перерахував би!“

Коли наші перші емігранти приїхали великими возами, так званими каросами, до Прудентополя, стояли там у темній і непроходимій гущавині ледве дві чи три хати, подібні радше до галицьких куч із лупаних дощок. Бразилійський уряд давав їм трохи харчів, але цього не вистачало, і люди голодували. До того кинулась пошесть, і люди почали вмирати так, що в самому Прудентополі ховали по кільканадцять трупів денно. Наших священиків ще тоді не було, і люди вмирили без релігійної потіхи.

Ніяких доріг ще тоді не було, за винятком дороги, що вела до Понта Гросси, і нею їздили великими возами, що їх тягнуло 8 коней. А в другий бік ішла тільки телеграфічна лінія, що вела з Куритиби до Фос Ігвасу, де сходяться кордони трьох держав: Бразилії, Аргентини й Парагваю. Нею возили двічі на місяць мулами з Понта Гросси до Гварапави пошту (відстань 180 км.). А нині їздять тут гарною шосею щоднини 6 автобусів, а авта й вантажники мчать безупину день і ніч. Прудентопіль називався тоді Сан Жвон де Капанема, бо коли будували телеграфічну лінію, то роботою керував син австралійського німця Вільгельм Шуг, „барон Капанема“. Тепер це муніципальне містечко, яке від 1919 року, завдяки нашим поселенцям, єдине в Парані не імпортує пшениці.

Коли поет П. Карманський приїхав до Бразилії (1922 року), минуло вже було чверть сторіччя від приїзду наших перших емігрантів. За той час наші поселенці вже загосподарювалися, а деякі навіть розбагатіли. А все ж вони не переставали тужити за рідними селами. Враження, яке поет мав по зустрічі з тими нашими бідними людьми, зафіксоване у вірші, якого написав він 4.V. 1922 р. в Антоніо Олінто. Ось дві строфи з цього вірша:

Зійшлися всі до мене, дружно
Стискають руку: — Славайсу!
Вдивляються в мій погляд тужно,
Як привид з давнього часу.

Дивлюсь на їх змарнілі лиця,
Які порив недолі плуг;
Вдивляюся у їх зіниці,
В яких застигли хмари туг.

Простора й чиста хата з великою світлицею й гарною обстановою не належить уже до рідких явищ по наших колоніях у Бразилії. Але коли порівняти матеріальні досягнення бразилійських українців з надбанням американських чи навіть канадійських земляків, то треба сказати, що наші люди в Бразилії, не зважаючи на 70 років важкої праці, в переважній більшості залишилися бідними. Це стосується особливо до колоністів-хліборобів, які творять одноцільну своїм становищем і економічним побутом класу. Збагатилися більше купці, але їх мало.

Бразилійським українцям довелося пережити ще одне горе в роках другої світової війни, коли до влади прийшов през. Жетуліо Варгас із своїм курсом „націоналізації”. Він знищив майже всі культурно-національні надбання наших поселенців у Бразилії й завдав їм такий удар, що вони досі не можуть прийти до себе. Недалеко відійдемо від правди, коли скажемо, що сьогодні українська еміграція на землі Південного Хреста стоїть на руїнах свого колишнього громадського доробку, внаслідок отієї горезвісної „націоналізації”, якої ще нині соромляться порядні бразилійці. Треба бо знати, що наші брати до 1939 року в Бразилії могли похвалитися чималими осягами в культурно-освітній і шкільній ділянці, коли не брати до уваги життя церковно-релігійного, яке може найкраще тут розцвіло з усіх інших наших еміграційних скупчень по цей бік океану.

Такі наші товариства й установи, як „Шкільний Союз” і „Шкільна Поміч”, покладали великі заслуги в Парані, бо завдяки їм країна вкрилася була густою сіткою наших приватних шкіл, у яких дітвора вчилася в рідній мові. По колоніях створилися наші товариства, хори, аматорські гуртки, читальні, бібліотеки, а в Прудентополі, серці паранської України, зорганізувалася навіть духовна оркестра з 26 членів заходами сл. п. Івана Леха. Існували такі товариства, як „Просвіта”, „Руська Бесіда”, „Одність”, „Україна”, руханково-спортове товариство „Січ” тощо. Для економічного піднесення нашої еміграції були спроби створити кооперативи, особливо споживчі. Наші брати руками

носили каміння на будову величавого „Народного Дому” в Прудентополі, який бразилійці „націоналізували” і забрали під свій клуб. Щойно недавно вдалося українцям дістати будинок назад, але вже дуже знищений. До „націоналізації” навчалися наші діти в рідних школах, ведених Сестрами Службеницями або таки нашими простими людьми. Скрізь тоді чути було українську мову, наші колонії жили своїм окремим, на українській традиції побудованим, життям.

З великим смутком згадують наші брати у Бразилії роки „націоналізації”. На вулиці не можна було заговорити по-українськи; та й у власній хаті боялися наші люди розмовляти по-своєму, бо „кабокри” підслухували під вікнами і, почувши українську мову, тероризували наших людей. Наших священиків переслідували за українські проповіді в церкві, поліційні агенти приходили до церков і переривали проповіді. Теперішнього нашого ієрарха Кир Йосипа Мартинця ЧСВВ і протоконсультора о. Йосафата Рогу ЧСВВ возила поліція на переслухання до Куритиби. О. Іринарх Маланяк ЧСВВ, коли хотів говорити проповідь, падав навколішки і звертався лицем до вітваря, щоб приявні в церкві агенти думали, що він проказує молитву.

Сумні часи „націоналізації”, щоправда, належать уже до минувшини, але їх пожнив'я жахливе. Наші люди зневірилися, а через те й національно-культурне життя сьогодні клигає. Молодь, особливо по містах, відчужується від свого народу, говорить по-португальськи, переймає від бразилійців часто самі їх хиби. Діти наших поселенців, пішовши в чужу школу, відриваються від рідного пня. Українську мову ще чути по колоніях, а по містах і містечках говорять уже здебільшого по-чужому. В тих останніх уживають наші люди української мови в розмові із священиками й новоприбулими емігрантами, але рідко між собою. Дехто викручується тим, що так йому „легше” висловитися, а є багато й таких, що вже соромляться по-своєму говорити.

Якщо йде про темп винародовлення, то не є воно таке швидке по колоніях, як у містах, де інколи навіть діти наших місцевих діячів (на жаль, навіть новоприбулих!) не говорять уже по-українськи. Асиміляція нашої еміграції йде

по лінії інтересів Бразилії, і тому розбуджений першою світовою війною бразилійський націоналізм усіма силами її форсує. Чужинець у Бразилії зустрічається часто з нехиттю збоку бразилійців. Бразилійці люблять тільки тих, що поселюються в Бразилії назавжди, затрачують свою національну відрубність і асимілюються. Не хочуть асимілюватися японці, тому їх бразилійці не люблять, хоч дуже респектують. Скріплений за влади през. Варгаса бразилійський націоналізм з кожним роком могутніше й намагається знищити всі прояви відрубності тих народів, які ще не зовсім збразилійшилися. Методи його часто брутальні й курйозні. Розказували мені наші поселенці, що одного бразилійського шкільного інспектора дратувало навіть те, що наші люди їдять свої окремі страви: борщ, вареники, голубці тощо. Бразилієць агроном, зрештою дуже культурна й інтелігентна людина, признався мені, що хоч дуже шанує японців за їх високу культуру й працьовитість, однак ненавидить їх, бо вони не хочуть входити в подружні зв'язки з бразилійцями. Чужинцями називають бразилійці ще тільки тих емігрантів, які не прийняли бразилійського громадянства, а їх є досить багато, бо вироблення громадянських паперів дороге коштує. Натомість їх діти, уже в Бразилії народжені, уважаються бразилійцями за національність.

Процес бразилійщення нашої молоді сильно посилює військова служба. Південні стейти, в яких переважно живуть українці, дають надмірно великий контингент рекрутів, який заступає у військовій службі своїх північних співгромадян, здебільшого чорних і мішанців. І це не тільки тому, що наші люди, і взагалі європейські поселенці, сильніші й здоровіші від автохтонів. Широкі знайомства, родинні зв'язки в урядових установах запевняють бразилійцям більшу безкарність, ніж нашим людям.

Ми підійшли до проблеми, яка дуже болить наших поселенців у Бразилії. „Право землі“, яке зобов'язує в Бразилії, спричиняється до того, що кожен тут народжений є вже бразилійцем за національністю. І тут конфлікт, бо наші емігранти інакше собі уявляли своє відношення до Бразилії. Наш поселенець бачить величезну зміну, яку він своєю важкою працею

й горем вніс у Парані і в інших південних естадах, і є тої думки, що за те, що він дістав, заплатив удесятеро з „гаком“. Іншої ролі, яку йому накидали, а саме, щоб був бразилійцем не тільки з громадянства, але теж мовою й культурою, він не хоче прийняти. Передусім не хоче він, щоб його діти забули рідну мову й уважали себе за членів іншої національності. Бразилію, свою другу батьківщину, він полюбив і прив'язався до неї, але хоче бути бразилійським українцем, себто бразилійським громадянином, але української національності. Розуміє, що повинен і мусить бути лояльним громадянином Бразилії, але не хоче вирікатися свого народу.

Але з такого відношення нашої еміграції до Бразилії бразилійська влада не вдоволена. І тут джерело конфліктів між нашими поселенцями і місцевим суспільством, яке й чути не хоче, щоб наш поселенець зберіг свою мову й окремішню культуру. А щоденне життя приносить ще інші причини до непорозумінь і конфліктів. Діти й внуки наших поселенців, уже в Бразилії народжені, стверджують, що є дві мірки для громадян держави, що є дві категорії громадян, що не для всіх громадян відношення прав до обов'язків те саме, що одна категорія громадян призначена володіти, а друга панувати, що Михайлюк, Степанів чи Андрієвський, хоч вони вже з третього покоління і їх батьки народилися вже у Бразилії, це не те саме, що Перейра, Сантос чи Машадо. Діти і внуки наших поселенців стверджують, що їм працювати вільно, вільно навіть громадити майно в хліборобстві, торгівлі й промислі, але не вільно мішатися до справ держави. Коли вони маніфестують своє українське походження, то їм докоряють і глузують із них. Під шумною й гарною фразою про Бразилію, яка під свої опікунчі крила пригорнула бідних вигнанців, даючи їм свободу і хліб, криється сіра й тверда дійсність.

Як і в інших країнах нашого поселення, в Бразилії серед наших людей є кілька категорій. Одні бачать незavidне майбутнє, і ці поділяються на дві групи. Одна група не бажає втопитися в чужому морі, і вона переживає велику трагедію, питаючи себе: що робити, щоб нам самим і нашим нащадкам залишитися

Ікер

СУМНЕ ПОЖИВ'Я

Фейлетон

У книзі покійного вже сьогодні письменника Івана Шкварка „Проклинаю”, є зворушлива картина Свят-Вечора в червоних Бригідках у Львові.

В Навечер'я Різдва Христового 1941-го року автор опинився в тюремній келії з трьома політичними товаришами недолі і з п'ятьма кримінальними, звичайними львівськими злодіями. Співжиття між цими двома світами не було ідеальне... Саме напередодні котрийсь з криміналістів „присвоїв” собі останню сорочку „куркуля” Андрія Буця з села Нагорян. Старий Буць глипав вовком на злодійську братію, злодії ж дихали „клясовою” ненавистю до „фраєрів”, як вони називали політичних в'язнів.

Та, ось, крізь закратоване віконце заблисла свят-вечірня зірка... Мистець-маляр Чорпіта зі Львова витягнув білий рушник, поклав на нього дев'ять кісточок цукру та стільки ж скибок чорного, черствого хліба, і, як весільний староста, рушив з цими дарами обходом по камері. Підходив до кожного співкамерника по черзі, кожного вітав з Свят-Вечором, кожному складав бажання всього добра-щастя...

Атмосфера в камері раптом змінилась... І досі не можу цього збагнути, — пише Іван Шкварко, — як це воно сталося, що такий статечний газда, як Андрій Буць з Нагорян, став цілуватись зі злодіями, як це сталося, що під час спільної, братньої вечері котрийсь з криміналістів підкинув назад Буцеві вкрадену в нього сорочку, як, врешті, криміналісти посполу з політичними в'язнями заколядували дружньо „Бог Предвічний”...

Цей хвилюючий фрагмент з книги „Проклинаю” передрукував щоденник „Свобода” в той самий день, коли американські газети принесли

українцями, може трохи іншими, як ті на рідних землях, але в кожному разі українцями. Друга група переконана, що наша еміграція на землі Південного Хреста мусить винародовитися, і ці люди намагаються той процес прискіпати, щоб він для їх нащадків пройшов з найменшим болем.

на своїх шпальтах опис похоронів 13-літнього Теодора Галька з Йонкерсу коло Нью Йорку, що його в нелюдський спосіб замордували під час п'яної оргії його ж таки власні шкільні товариші, деякі двома роками старші за нього, інші роком молодші... Заколєно його ножами, мовляв, за те, що той взірцевий учень, член вівтарної дружини, тікав від їхньої кумпанії, не хотів брати участі в пиятиці. Один з товаришів, 14-літній недолюдок, копав Галька ногами ще й тоді, коли нещасний хлопець помирав від ран, заливаючись кров'ю...

І все те діялось в будинку школи, два дні після Різдва Христового, коли ще скрізь гомоніли колядки, ятрились кольоровими свічечками ялинки по хатах і міських скверах, і вся, здавалося, Вселенна-веселилась новонародженим Христом...

„Сумно стає, коли подумаєш, до чого ми котимось, до чого котиться наша країна, виховуючи собі таку молоду зміну”, — говорив із цього приводу один з радіокоментаторів. Невже справді світ і наша цивілізація котяться з-року на рік, а то й з-дня на день до щораз більшого упадку? Як же це діється, спитаємо голосом з-поза могили покійного Івана Шкварка, що навіть в душах злодіїв-кримінальників родяться в святочну хвилину шляхетні, людські почування, і в той-же час діти з християнських родин, малолітні школярі, хлепнувши трохи алькоголю, перетворюються в кровожадних горло-різів та убивць?..

Хтось, хіба, мусів колись засіяти в молодих душах оте сумне жниво... А тепер приходиться його пожинати.

Ум або дух, що мислить про матерію, не може бути сам матерією, а матерія, будучи неінтелегентною, не може сама себе видумати. Ум може пам'ятати минуле і антиципувати майбутнє, але матерія в своїй тривалості ані не пам'ятає, ані не передбачає.

(Г о р н е: Ідеалістична філософія)

(Продовження з 2-ї стор. обкладинки)

По \$ 5.00 — М. Сало, В. Мамчій, П. Мельнишин, В. Фафендик, В. Ліщинський, О. Городиський, І. Остапчук, І. Лисик, П. Іванів, О. Панчишин, П. Заболотний, П. Крутяк, Л. Сенечко, Б. Срібний, д-р Ременюк, О. Савицький, Я. Лехнюк, П. З., В. Фурман, І. Горошко, Р. Циганюк, М. Дерех, І. Гуцуляк, В. Мітянський, Мельник, В. Тимчина.

По \$ 4.00 — П. Валь, П. Басараб, М. Попель.

По \$ 3.00 — І. Сарвадин, П. Надзікевич, М. Юрків, А. Несторенко, П. Борисевич.

По \$ 2.00 — Н. Грицай, М. Данилюк, І. Герашко, М. Дзізда, Ю. Баюрчик, В. Василів, В. Дмитришин, В. Косач.

По \$ 1.00 — Петляк (поляк).

Збіркові листи чч.: 271 і 272. Збірщик В. Ванжула.

По \$ 10.00 — С. Верес.

По \$ 7.00 — М. Рачкевич, М. Семків.

По \$ 5.00 — К. Семенюк, Настич, М. Борняк, В. Мельник, Ю. Кавка, Д. Мицик, Ф. Гера, В. Рилипюк, Д. Сидор, М. Коверко, П. Береза, П. Семків, Дзидзан, М. Тима.

По \$ 4.00 — О. Курица, М. Федак, С. Ванько, М. Богач, А. Олійник.

По \$ 3.00 — В. Литвин, І. Баран.

По \$ 2.00 — Куціпак.

Збіркові листи чч.: 270 і 274. Збірщики: І. Телвак і І. Лучків.

По \$ 10.00 — М. Палій, Григорчик (інженер).

По \$ 5.00 — І. Кикиш, Г. Матура, М. Климкович, Е. Васюнець, Л. Струг, Д. Х., В. К., А. І., М. Дмитрів, Сирій, Михайлів, Валух (магістер), М. М., дир. П. Ваб'як, Сікачевський, Гада, О. Піщинський, Січкович, Даньчак, Которинський, Стасюк.

По \$ 3.00 — Барабаш, д-р В. Д., Г. Д., Зботанів, І. Н., С. Чучук, Петруняк, Івахів, В. Хоменець, Нечіткий, Щуко, Нівтер, Типохівський, А. Субота.

По \$ 2.00 — Л. Міць, Ю. Міць, Колодчин, Маліневський, Марцелюк, Пилипович, В. Котула.

Збіркові листи чч.: 273 і 275. Збірщик І. Мартин.

По \$ 10.00 — Грицак, Дідик, Галамай, І. Мартин, М. Туркевич, З. Мандибур, Попович.

По \$ 5.00 — М. Карлюк, М. Самиця, А. Лучків, д-р Крупка, д-р Шиманів, В. Куцан, О. Сарахман, д-р Кочій, П. Дзвіник, П. Баран, Д. Михайлишин, Диркач, д-р Мельник, д-р С. Гладкий, М. Левицький, А. Куляс, Шербатий, Чубатий, Клепач, В. Панчук, В. Чорняк, Ю. Дикий, С. Коваль, П. Грицик, М. Козицький.

По \$ 4.00 — М. Таран, В. Чорняк.

По \$ 3.00 — Німко, Попадинець, Р. Василовський, А. Дикий, К. Лехмаровський, Б. Дубяк, П. Пічанюк, О. Руцак.

По \$ 2.50 — Д. Сарахман.

По \$ 2.00 — Копач.

Збіркова листа ч. 276. Збірщик інж. Голод.

По \$ 10.00 — інж. Голод, інж. Боднар, інж. Шведа, д-р Харук, д-р Харкевич, М. Ванах.

По \$ 5.00 — проф. Шумей, д-р Попович, мгр Прийма, В. Аренд, І. Фридер.

По \$ 1.00 — п-ні Стадник.

Збіркова листа ч. 277. Збірщик Г. Уніят.

По \$ 30.00 — В. Шлапак.

По \$ 20.00 — Г. Уніят.

По \$ 10.00 — А. Кок.

По \$ 5.00 — С. Миськів, З. Колодій, В. Л., С. Щербак, В. Іванців, П. Гаврилюк, П. Деркач, І. Галамай, О. С., М. Малецький, І. Яремко, М. Заяць, О. Козимчук, Б. Кашуба, Д. Свачій, Б. Шулевич.

По \$ 4.00 — М. Воробець, М. Косар.

По \$ 3.00 — І. Лобойко, І. Городицький, А. Тирян, М. Мошняк, С. Осика, Г. Параццак, І. Клюан, С. Ленчицький.

По \$ 2.00 — О. Варениця, І. Коваль, В. Хавула, С. Баламай, М. Стасів, О. Радиш, В. Глова, Р. А., Р. Андрушко.

По \$ 1.00 — М. Приймак, Вовк, В. Савчок.

Збіркові листи чч.: 278 і 279. Збірщики: П. Гнатів і П. Гринчишин.

По \$ 10.00 — М. Іваницький, М. Федорчук, Папагнюк, М. Луцак, І. Павлик, Р. Сень, П. Харко, І. Мазуркевич.

По \$ 5.00 — В. Пелех, Я. Кравець, Я. Яворський, П. Рамсович, М. Яворський, М. Яків, П. Ногач, В. Деркач, Г. Аром, М. Халос, В. Щупак, М. Сагайдак, Й. Гриневський, К. Кравчук, М. Андрійчак, А. Куляс, Б. Білоус, П. Букорський, І. Дрозд, О. Головатий, М. Б., М. Палій, І. Суорок, В. Кохан, Т. Пилявка, В. С., С. Цибак, С. Дацко.

По \$ 4.00 — С. Бабій, Д. Кулик, Й. Запаранюк.

По \$ 3.00 — С. Боярський, В. Ногач, І. Клим, І. Бень, В. Чиротенко, М. Головач, Слобідський, Стадник, Г. Галавін, А. К., Н. Денека, А. Бродич.

По \$ 2.00 — І. Сая, Горолевський, Малий, Е. Рубак, Р. М., Р. Леськів, П. Венголовський.

Збіркова листа ч. 280/а. Збірщик джурний в домівці ООЧСУ.

По \$ 10.00 — П. Гнатів, С. Мартинюк, М. Фішер, П. Вагрій, інж. Левицький.

По \$ 5.00 — О. Думановський, М. Заяць, Г. Косович, Е. Магур, В. Мартинюк, Д. Стельмах, О. Варениця, Ліщина, А. С.

По \$ 4.00 — Й. Шарабура.

По \$ 3.00 — М. Гікавий, Ф. В., д-р Пелехович.

Збіркові листи чч.: 280/б, 280/в. Збірщик І. Павлик.

По \$ 10.00 — Д. Новошицький, І. Фіта, П. Львишин, Б. Павлівець.

По \$ 5.00 — М. Яременко, П. Матійців, Гринчишин, Григоряк, П. Боднар, Припхан, Яценків, П. Кіцила, І. Рибак, М. К., В. Хоростецький, П. Вихрій, Д. Кикиш, В. Сидорик, В. Суховерський, 633 Спалдінг, С. Голяш, П. Луців, Сливчук.

По \$ 4.00 — К. Я.

По \$ 3.00 — Тачинський, Г. Вольковець.

По \$ 2.00 — П. Куриляк, Е. Кот, І. В., О. Я., Ш. Д., Сверчук, Манула.

По \$ 1.00 — Кірій.

ИОНКЕРС і ГЕЙСТІНГ, Н. И.

Збіркова листа ч. 328. Збірщики: Степан Гаврилюк, Р. Глушко.

По \$ 25.00 — 7-ий Відділ У. Н. Помочі.

По \$ 20.00 — Жіночий Клуб при Домі СУМА.

По \$ 10.00 — Степан Гаврилюк, Роман Глушко, З. Ціховляс, М. Гудзоватий.

По \$ 5.00 — Петро Костечко, М. Мохонь, А. Куцина, Ю. Ковальчик, І. Палій, С. Н. Коцвбала, В. Черевко.

Збіркова листа ч. 321. Збірники: М. Шашкевич, В. Івасютин.

По \$ 10.00 — М. Шашкевич, д-р Г. Чвартацький.

По \$ 5.00 — В. Івасютин, Я. Баранський, д-р Я. Сохан, О. Івасютин, В. Подоляк, В. Мандзій, І. Пеневич, І Шашкевич, І. Ткачук, С. Кіра, І. Вандзіляк, Ю. Музика, С. Вибель, М. Домків.

По \$ 3.00 — Р. Бобяк, О. Животченко.

По \$ 2.00 — І. Виньовський, д-р Р. Борковський, пр. В. Мудрий, І. Рибак, В. Поповіч, М. Петрацук, І. Окаль, І. Романчик.

По \$ 1.00 — М. Головка, І. Васаляга.

Збіркова листа ч. 326. Збірники: М. Сидор, В. Босяк.

По \$ 20.00 — Е. Стрийський.

По \$ 10.00 — М. Сидор, В. Босяк, В. Коверко.

По \$ 5.00 — Д. Кухтенко, В. Уздейчук, Г. Цап, В. Луцзяк, Т. Шмагай.

По \$ 3.00 — В. Пігон.

Збіркова листа ч. 330. Збірники: В. Козіцький, Т. Корінь.

По \$ 10.00 — В. Козіцький, Т. Корінь, В. Кравець.

По \$ 5.00 — Р. Сидуляк, М. Поступак, М. Крумшия, О. Мороз, В. Шевців.

По \$ 3.00 — І. Кункевич, Б. Вітюк, М. Москаль.

По \$ 1.00 — М. Мурацук.

Збіркова листа ч. 334. Збірники: О. Кудрик, П. Ревак.

По \$ 10.00 — 2-ий Відділ ООЧСУ.

По \$ 5.00 — О. Кудрик, С. Ревак, А. Каніщак, І. Тацій, І. П. Бірко, А. Тацин.

По \$ 2.00 — М. Бодарак, С. Курило, М. Оліярчик, З. Обух, В. Піцак.

По \$ 1.00 — В. Денисюк.

Збіркова листа ч. 332. Збірник Дмитро Жупник.

По \$ 10.00 — Н. Антоцук.

По \$ 5.00 — Д. Жупник, І. Пециляк, І. Дуда, Д. Хавтур, П. Топільницький.

По \$ 2.00 — І. Пришляк, Й. Пециляк, М. Ковбасяр, Терешкевич, П. Гарасимів.

По \$ 1.00 — А. Сенківський, Г. Мурич, Ю. Гирняк, Н. Фесій, І. Виджак.

Збіркова листа ч. 335. Збірники: С. Шульган, С. Коцур.

По \$ 10.00 — д-р В. Кіналь.

По \$ 5.00 — С. Шульган, С. Коцур, І. Сенькович, Фігурський.

По \$ 3.00 — М. Баль.

По \$ 2.00 — В. Подоляк, М. Хінальський, Т. Ропицький, Р. Н. Карачевський, Макарчук, Стахів, Д. Палька.

Збіркова листа ч. 322. Збірники: Я. Кіцюк, О. Дашко.

По \$ 5.00 — О. Дашко, Я. Кіцюк, П. Войко, П. Нич, С. Бакала, І. Когут, В. Гапачило.

По \$ 2.00 — С. Гаврильчак, Й. Васильчак, Т. Коцур мол., Т. Коцур стар., І. Вабухівський.

Збіркова листа ч. 323. Збірники: М. Зварич, Е. Несторук.

По \$ 5.00 — М. Зварич, Е. Несторук, І. Душинок, В. Ковальчик, Л. Гладчук, Д. Возняк, Т. Стецюк, П. Вовчук.

По \$ 2.00 — М. Періх.

Збіркова листа ч. 327. Збірники: О. Щур, В. Коцур.

По \$ 10.00 — проф. О. Кулинич.

По \$ 5.00 — О. Щур, В. Коцур, В. Кульчицький, П. Русинко.

По \$ 1.00 — Л. Шморгай, І. Гошко.

Збіркова листа ч. 325. Збірники: Н. Дудар, Т. Гошко.

По \$ 5.00 — Н. Дудар, Т. Гошко, М. Шпак, Ю. Музика, І. Матушкевич, І. Дошна, Відділ СУМА.

По \$ 2.00 — В. Бек.

Збіркова листа ч. 331. Збірники: П. Шкафаровський, Д. Глушко.

По \$ 5.00 — П. Шкафаровський, Д. Глушко, М. Іванів, О. Вовк.

По \$ 2.00 — І. Форошовський, С. Ревак, Таратупка, нечіткий.

По \$ 1.00 — Г. Булат, І. Булат.

БНІГЕМТОН, Н. Й.

По \$ 10.00 — Євген і Ольга Курили, Василь і Параскевія Сметанюки, М. Ханасевичі.

По \$ 5.00 — Іван і Ольга Іванейки, Михайло і Розалія Захаркові, інж. Євген Винник, інж. Євген Скорвінко.

По \$ 3.00 — Іван Мороз, мгр Василь Гірний, Павло Опацький.

По \$ 2.50 — Тома Руцький, Кирило Хмилівський.

По \$ 2.00 — Осип Клячаний, Степанія Євчук, Володимир Федяків, Петро Шинко, Осип Чебіняк, Іван Хомищак, Евстахій Клячаний.

По \$ 1.00 — Антін Феданко, Василь Чебіняк, Василь Бараник, Дмитро Яремчук, Василь Василів, Михайло Чебіняк, Петро Добрянський.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

По \$ 50.00 — Н. Н.

По \$ 30.00 — Г. Бура.

По \$ 25.00 — М. Ткач, д-р Новаківський, І. Ведмідь.

По \$ 20.00 — Д. П., Е. Гавур, Л. Зіман.

По \$ 10.00 — І. Цьолко, В. Ложак, С. Миколишин, М. Джедів, Т. Качалуба, В. Гаврилюк, С. Максимчук, М. Кашуба, В. Попович, М. Жук, М. Кучера, С. Мильник, В. Куций, Т. Шереґ, А. Шубак, Д. Дидик, М. Броварний, М. Васюта, І. Ковальчик.

По \$ 7.00 — Ю. Кріль.

По \$ 5.00 — К. Северин, І. Озоровський, д-р Явний, Р. Качмарський, О. Смалюк, Г. Ступка, М. Пилипчак, А. Драган, Ю. Ференцевич, Н. Міськів, Ст. Могучий, Ю. Харченко, І. Ференц, М. Титла, Певний, С. Зарічний, П. Вох, Ю. Давибіда, М. Тарапалкий, В. Войко, М. Лисак, В. Кух, М. Воцяк, Н. Сименяк, Е. Грицай, З. Свилик, М. Баднер, А. Шаран, В. Білик, Е. Ясиньовський, С. Вовкун, Т. Дамановський, М. Ядусь, І. Пекар, Постолок, В. Гева, Г. Ласкановський, С. Котик, В. Садівник, М. Команецький, П. Вашук, М. Коць, С. Максимяк, Д. Дзядів, Ф. Бура, І. Килеюк, Х. Х., Й. Зубрицький, І. Кравчук, І. Батюк, П. Савчук, Д. Олійник, О. Заліско, О. Сікорський, Пірановський, В. Кульчицький, І. Іванів, В. Хомяк, д-р Бачинський, В. Смитанюк, П. Пришляк.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩИРЕ СПАСИБІ!

(Продовження збірки в наступному числі)